

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa
Szociáletikai Bizottságának konferenciája

Egyházi szolgálatok, hivatások etikája

Előadók:

Dr. Fazakas Sándor Dr. Orosz Gábor Viktor
Dr. Khaled A. László Dr. Tomka János Rozgonyi Botond

2020. szeptember 24. csütörtök 10 óra

MEÖT-székház, 1117 Budapest, Magyar tudósok krt. 3.

Kiadja
A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa
Szociáletikai Bizottsága

Kiadásért felelős személy:

Dr. Fischl Vilmos

Szerkesztette:

Dr. Fischl Vilmos

Nyomda

West-Graph Kft.

Szigethalom

ISBN 978-615-00-9375-8

ISBN 78-615-00-9376-5 (PDF)

Tartalomjegyzék

EGYHÁZI TISZTSÉGEINK A BIBLIAI-REFORMÁTORI TISZTSÉGÉRTÉLMÉZÉS ÉS HIVATÁSETIKA MÉRLEGÉN	5
Dr. Fazakas Sándor – Debreceni Református Hittudományi Egyetem	5
A REFORMÁTORI TISZTSÉGÉRTÉLMÉZÉS TEOLÓGIAI MEGALAPOZÁSÁNAK RÖVID ÁTTEKINTÉSE	6
SZEMPONTOK AZ EGYHÁZI HIVATÁSOK ÉS TISZTSÉGEK GYAKORLÁSÁNAK ETIKAI TARTALMA ELÉ	7
1. A „reprezentáció” helyes értelmezése – avagy mit jelent az egyház „képviselte”?	7
2. A törvények tisztelete	9
3. Az „igazság”-hoz való viszony – avagy az egyéni teljesítmények valóságtartalma	10
4. A tisztség „tartalmának” önkényes meghatározásától való tartózkodás	11
5. Az állítólagos „népakarat”-ra való hivatkozás kísértésének elkerülése	12
6. A tisztségek egymás közötti versengése vagy fölé- és alárendelése helyett kollegiális együttműködés ..	12
Összegzés	13
A LELKÉSZI HIVATÁS LEGFONTOSABB SZEMPONTJAI A METHODISTA EGYHÁZBAN	14
Dr. Khaled A. László szuperintendens – Magyarországi Medotista Egyház	14
1. ELŐSZÓ	14
2. A METHODISTA EGYHÁZ ALKOTMÁNYÁNAK ETIKAI VONATKOZÁSAI	14
3. A METHODISTA TANÍTÁS ALAPJAINAK VONATKOZÁSAI AZ ÉLETGYAKORLATRA	15
4. SZOLGÁLATI MEGBÍZATÁS ÉS VEZETŐI SZOLGÁLAT ETIKAI KRITÉRIUMAI	17
5. A FELSZENTELTEK SZOLGÁLATÁNAK ERKÖLCSEI VONATKOZÁSAI	18
a. Teológia	21
b. Elhívás	22
c. A szolgálat végzése	22
Felhasznált irodalom	23
AZ EGYHÁZI SZOLGÁLATOK ETIKÁJÁNAK ÉRTÉKSZEMPONTJAI LUTHER MÁRTON NYOMÁN	24
Dr. Orosz Gábor Viktor – Evangélikus Hittudományi Egyetem	24
BEVEZETÉS	24
1. LELKI SZABADSÁG ÉS TESTI SZOLGÁLAT	24
2. A BETEGLÁTOGATÓI SZOLGÁLAT	25
3. A TANÍTÓI SZOLGÁLAT	26
4. AZ IGEHÍRDETŐI SZOLGÁLAT	27
5. SZOLGÁLAT ÉS HATALOM	28
6. A SZOLGÁLATOK DERŰJE	29
Rövidítések	30
Irodalom	30
ETIKAI ÜZEMZAVAR A VEZETÉSBEN – TANULSÁGOK EGY RANGOS VILÁGI TANULMÁNYBÓL	31
Dr. Tomka János – Pünkösdi Teológiai Főiskola	31
MULASZTÁSOK	31
KISZÁMÍTHATÓSÁG EGY KISZÁMÍTHATATLAN VILÁGBAN	31
ETIKAI LÁBNYOMOK	32
ELSŐ ETIKÁTLAN LÉPÉS: ROSSZUL MEGFOGALMAZOTT CÉLOK	32

MÁSODIK ETIKÁTLAN LÉPÉS: ÉRDEKVEZÉRELT VAKSÁG.....	33
HARMADIK ETIKÁTLAN LÉPÉS: KÖZVETETT VAKSÁG	34
NEGYEDIK ETIKÁTLAN LÉPÉS: A CSÚSZÓS LEJTŐ	35
ÖTÖDIK ETIKÁTLAN LÉPÉS: AZ EREDMÉNYEK TÚLÉRTÉKELÉSE	35
ZÁRSZÓ HELYETT	36
<i>Felhasznált és javasolt irodalom.....</i>	<i>37</i>
SPECIÁLIS TEOLÓGIAI ÉS ETIKAI KIHÍVÁSOK A MAGYAR PÜNKÖSDI EGYHÁZ ÁLTAL ÁTVETT INTÉZMÉNYEK VONATKOZÁSÁBAN	39
Rozgonyi Botond adjunktus – Pütkösdí Teológiai Főiskola.....	39
<i>Irodalom.....</i>	<i>45</i>
<i>Interjúk, szóbeli közlések.....</i>	<i>45</i>
<i>Egyéb, internetes források.....</i>	<i>45</i>

Egyházi tisztségeink a bibliai-reformátori tisztségértelmezés és hivatás-etika mérlegén

Dr. Fazakas Sándor – Debreceni Református Hittudományi Egyetem

„Egy demokráciában minden hétköznapi polgár király – de az alkotmányos demokrácia királya, aki csak formailag dönt, s funkciója kimerül a végrehajtó apparátus által javasolt intézkedések szignálásában. A demokratikus rituálék problémája ezért analóg az alkotmányos monarchia nagy problémájával: hogyan védjük meg a király méltóságát? Hogyan tartuk fenn azt a látszatot, hogy ténylegesen dönt a király, miközben mindannyian tudjuk, hogy ez nem igaz”¹ – állapítja meg korunk egyik jelentős gondolkodója, a szlovén származású, de angol és amerikai egyetemeken tanító Slavoj Žižek író, filozófus. Majd így folytatja: a „szabad választások” alkalmával mindig jelen van az udvariasság minimális aspektusa: a hatalmon lévők udvariassan úgy tesznek, mintha valójában nem lenne a kezükben a hatalom, s megkérnek bennünket arra, hogy szabadon döntsünk arról, akarunk-e hatalmat adni nekik?²

Az idézet gondolatvilága látszólag messze van az egyházi szolgálatok és hivatások etikai szempontjaitól. Az áthallás mégsem véletlenszerű és nem is alaptalan. Nemcsak azért nem alaptalan a párhuzamok megvonása és az asszociációk megfogalmazása, mert formai tekintetben a reformátori egyházak is úgy működnek, mint egy parlamentáris demokrácia: itt is ott is (látszólag) szabad választások által nyerik el a hatalom képviselői mandátumukat, és a választók akarata nélkül nem lehetséges a demokratikus kormányzás. De még csak azért sem esik távol az idézet tanulsága egyházi közéletünk valóságától, mert a modern jogállam és demokratikus kormányzás alapjainál ott találjuk a reformátori egyházalkotmányok kiérlelt és tudatosan átgondolt tisztségértelmezését³ – még ha egyenes vonal nem is húzható meg az egykori reformátori egyházi rendtartások és a mai demokratikus intézményrendszer működése között. A Žižek-idézet sokkal inkább abban aktuális, hogy további kérdéseket és felvetéseket tesz szükségessé egyházi kontextusban: tényleg valódi döntéshelyzetben és kellő, körültekintő ismeret birtokában vannak a gyülekezetek, amikor lelkészt választanak, vagy a presbitériumok, amikor egyházmegyei és egyházkerületi tisztségviselők megválasztásához adják le szavazataikat? Kicsoda vagy kik esetén kellene fenntartani a látszatot, hogy tényleg számít a szavazatuk: a presbitériumok vagy fokozatos egyházi testületek szintjén? Vagy maguk a gyülekezetek rendelkeznek olyan lelki és anyagi autonómiával, hogy működésük és lelki életük szempontjából valóban irreleváns, hogy kik töltik be a magasabb egyházkormányzói tisztséget? Az egyházi választások rituáléja esetén – Žižek szóhasználatával élve – kinek a „méltóságát kellene megvédeni”, miszerint „ténylegesen dönt a király”: a gyülekezetekét, a presbitériumokét vagy a felsőbb egyházi tisztségeket vállaló lelkészekét és világi

¹ Slavoj Žižek: Das »unendliche Urteil« der Demokratie, in: Giorgio Agamben – Alain Badiou et al. (Hrsg.): *Demokratie? Eine Debatte*, Berlin 2012, 116–136, itt: 117. Magyarul ld. uő.: *Zűr a paradicsomban. A történelem végétől a kapitalizmus végéig*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2016.

² uo.

³ Vö. Fazakas Sándor: Reformáció és egyházszervezet, in: *Confessio* 44 (2017/3) 13–27. Online elérhető: <http://confessio.reformatus.hu/v/320/> (utolsó megtekintés: 2020. november 14.).

egyháztagokét? Aktuálissá teszi a kérdés tisztázását az a körülmény, hogy a református egyházban a 2020-as év a tisztújítások éve.

A reformátori tisztségértelmezés teológiai megalapozásának rövid áttekintése

A reformátorok közös meggyőződése volt, hogy a tisztség lényege és feladata az Ige szolgálata, a tisztség szükségessége és a tisztségre való felhatalmazás pedig Isten Igéjéből ered. Ehhez újszövetségi igehelyek egész sorát vonultatják fel érvként, s egybehangzóan hangsúlyozzák: a tisztség feladata nem más, mint Krisztus szavát (igehirdetés, sákramentumok, bűnbocsánat-hirdetés által) érthetővé és hallhatóvá tenni: mert „aki titeket hallgat, engem hallgat...” (Lk 10,16) jézusi intelm alapján. Ily módon az igehirdető, illetve tisztségviselő Krisztus helyettese (*repraesentant Christi personam*); ha ezt a szolgálatot a megbízatásnak és az egyház rendjének megfelelően végzi, Krisztus helyett cselekszik (Melanchton).⁴

Az egyházi tisztség(ek) tartalmának újragondolása és bibliai megalapozásának reformátori igénye háttérben tulajdonképpen az a feszítő kérdés állt, hogy kié a hatalom az egyházban. Luther szándéka az volt, hogy a felismert bibliai igazság alapján nyilvánvalóvá tegye: valóban minden hatalom a Krisztusé, aki nem a pápára és nem az egyházi hivatalt viselő személyre, hanem az egyházra mint a hívők közösségére bízta rá mind az igehirdetés, mind a fegyelmezés, mind pedig a sákramentumok kezelésének jogosítványát. Nyilván felmerül a kérdés, és bizonytalanság van a tekintetben, hogy Luther értelmezésében itt személy szerint minden egyes keresztyént megillet ez a hatalom, vagy pedig a teljes egyház, mint a hívők közössége, s ezáltal a keresztyének együttesen kerülnek a „hatalom” (*potestas*)⁵ birtokába. Nyilvánvaló, hogy inkább az utóbbi – azonban Luther soha nem adta fel a *prédikátori tisztség* (*Predigtamt*), mint *sajátos tisztség* szükségességének gondolatát a minden hívők papságának elképzelése alapján.⁶ Valójában a római egyház kizárólagos hatalom-igényét vitatta, de a tisztség funkcióját nem az egyes keresztyénekre kívánta bízni – az egyetemes papság hatáskörét és jogosultságait csak szükséghelyzetekre és a privát szférára korlátozta és nem tartotta megengedhetőnek, hogy az egyes ember ezt a lelki hatalmat a teljes egyház általi elhívás és felhatalmazás nélkül, mintegy önkényesen igénybe vegye!⁷ A sajátos tisztség és szolgálat (*besonderes Amt* vagy *Dienst*) szükségességét és funkcióját soha nem vonta kétségbe, de a tisztségnek új értelmezést adott (*verbi divini minister*).

Ezen a ponton Kálvin tovább megy, s azon túl, hogy újszövetségi tisztségértelmezés alapján vallja a további tisztségek (doktorok, presbiterek, diakónusok) létjogosultságát az egyház szervezeti felépítésére nézve,⁸ még egy fontos megállapítást tesz: az egyházi tisztség ugyan Isten rendelésén alapul, de azt emberek töltik be, akik ez által *felelősségben* és *tekintélyben* is részesülnek. Ha Isten a maga szolgálatára embereket hív el és vesz igénybe, tekintéllyel is felruhazza őket (*eos auctoritate instruxit*),⁹ ezért a hivatalt tisztelet, tisztesség és méltóság is

⁴ Philipp Melanchton: Apologia Confessionis/Apologia der Konfession, in: *Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche* (BLSK), Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, ⁵1963, 141–404, itt: 240–241.

⁵ Itt a római egyház felfogásában kettős hatalomról volt szó: a *potestas ordinis* jelentette a szentségek kezelésére feljogosító hatalmat és különleges képességet, a második, a *potestas jurisdictionis* a gyóntatópáp bírói szerepét jelölte a gyónás szentsége kapcsán.

⁶ Holsten Fagerberg: Amt/Ämter/Amtsverständnis VI., in: TRE 2 (1978), 552–574.itt: 557.

⁷ Ld. Luther Márton: Az egyház babiloni fogsága (1520), in: Csepregi Zoltán (szerk.): *Luther válogatott művei*, 2. kötet: *Felelősség az egyházért*, Budapest, Luther Kiadó, 2017, 233–338, itt: 329.

⁸ Fagerberg: Amt, 569.

⁹ Kálvin János: *Institutio. A keresztyén vallás rendszere* (ford. Buzogány Dezső), II. kötet, Budapest. Kálvin Kiadó, 2014 (Inst.), IV,1,1.

megilleti. Nyilván – s ezt Kálvin egyértelművé is teszi –, hogy minden tisztesség, illetve dicsőség egyedül Krisztust illet meg, s a tiszttség autoritása is behatárolt, éppen a megbízatás alapján. Ugyanakkor továbbra is tisztázásra vár a kérdés: miben áll tartalmilag az egyházi hivatal legitimitása és autoritása? A katolikus értelmezés erre a *character indelebilis* hangsúlyozásával válaszolna, amelynek birtokába a papszentelés által kerül a tiszttségviselő, s amely ezután kitörölhetetlen képességgel, lelki hatalommal ruházza fel viselőjét. Reformatori értelmezés szerint a tisztseget Isten rendelte, létjogosultsága és sajátossága az Igében gyökerezik, éppen ezért minden tisztesség és méltóság nem a hivatalt viselő személyt, hanem magát a tisztseget illeti.

Ugyanakkor Kálvin tud arról is, hogy különbséget kell tenni a tiszttség *isteni rendeltetése* és *emberi megvalósulása* között. Vagyis, a tiszttség viselője nem tévedhetetlen és nem büntetlen, saját megbízatásában kudarcot vallhat, de ez még nem érvénytelenítheti az isteni rendeltetést. Tévedések, emberi gyarlóságok és meghasonlások torzíthatják, megkeserítik, zavarhatják a tisztsegről alkotott képet, de érvényét meg nem szüntethetik. Viszont kiemelt egyházkormányzói feladat marad (a tanítás, intés, fegyelmezés, vizitációk által), hogy e tiszttség minél tisztábban, rendeltetésszerűbben kerüljön megélésre és gyakorlásra!¹⁰

Szemponatok az egyházi hivatások és tisztsegek gyakorlásának etikai tartalma elé

1. A „reprezentáció” helyes értelmezése – avagy mit jelent az egyház „képviselése”?¹¹

A kérdés témánk tekintetében így hangzik: amikor a megválasztott – lelkészi és/vagy világi – tisztsegeviselő a nyilvánosság előtt megnyilatkozik, kinek a nevében beszél, illetve fejti ki véleményét: a maga nevében vagy az őt felhatalmazó testület nevében? Mennyire kötelező érvényű vagy vállalható egy ilyen vélemény az őt megválasztó közösség szempontjából? Pontosabban: képviselheti-e az egyházat minden hívő egyháztag vagy csak az arra felhatalmazott személy? És ha pl. egy lelkész kifejti véleményét egy erkölcsi vagy politikai jellegű kérdésben, azt hogyan fogadja a közvélemény: az egész lelkésztársadalom véleményének, a hívő emberek hangjának, illetve a teljes egyház állásfoglalásának tekinti?

A kérdéssel foglalkozó elméleti munkák egybehangzóan állítják, hogy egyetlen eset van, amikor egy keresztyén, legyen az lelkész, egyházkormányzó vagy „laikus”, az egész egyház képviselében és minden egyháztag nevében beszélhet: ez a hitvallás esete. *Karl Barth* egy előadásában így érvel: a keresztyén ember mint *tanú*, képviselheti az egyházat, és joggal várhatjuk le tőle, hogy az egyházat képviselje, miközben az embereket Isten uralmára, kegyelmére és ítéletére emlékezteti.¹² De ez csak úgy lehetséges, ha élete nem csupán a születés és a halál, hanem „a keresztség és az úrvacsora között játszódik le”, előbb megismeri Isten akaratát és ezt az isteni kinyilatkoztatást hálával, hódolattal és reménységgel szolgálja.

¹⁰ Vö. Eberhard Jüngel: Was ist die theologische Aufgabe evangelischer Kirchenleitung?, in: ZThK 91 (1994), 189–209, itt: 194.

¹¹ E helyen reprezentáció egyházi, etikai, és szociológiai értelmezésére szorítkozunk, amely *képviselési* viszonyrendszert fejez ki, s amely egy hivatallal való felruházás vagy tisztsege betöltése során a reprezentáló személy és reprezentált valóság (közösség) között sajátos kapcsolatot és összetartozást feltételez. Ld. Oliver Lepsius: Repräsentation, in: *Evangelisches Staatslexikon* Neuausgabe (2006), 2036–2041, itt: 2036–2041. Nem vehetjük e helyen figyelembe a reprezentáció általános vallástörténeti értelmezését és teológiatörténeti részletkérdéseit. A témáról bővebben ld. Fazakas Sándor: Az egyház nevében? A reprezentáció történelmi változásai és jelenkori kérdései, in: Fazakas Sándor – Ferencz Árpád (szerk.): „*Krisztusért járva követségben...*” *Teológia–Igehirdetés–Egyházkormányzás*. Tanulmánykötet a 60 éves Bölcskei Gusztáv születésnapjára (Acta Theologica Debrecinensis 3), Debrecen, DRHE, 2012, 445–472.

¹² Karl Barth: Der Christ als Zeuge, in: TEH 2 (1934/12), 5–17, itt: 9–14.

Természetesen átgondolásra vár a kérdés, hogy a keresztyének, közelebbről az egyházaink tagjai rendelkeznek-e azokkal a bibliai és hitvallási alapismeretekkel, valamint képességekkel, amelyek az egész egyházat magába foglaló hitvallástételhez szükségesek? A tapasztalat és a vallásszociológiai kutatások¹³ azt igazolják, hogy a hitvallásosság állapota az európai protestáns egyházak körein belül – így nálunk is – meglehetősen visszaesett, s az alapvető hitismeretek terén tapasztalható hiányosságok miatt egy ilyen „identitás-teremtő alapkonszenzus”¹⁴, mint az egész egyházat átfogó és egységesítő „tanúságtétel” a keresztyén egyháztagok részéről reálisan nem várható el. Ugyanakkor minden más, a hitvallástól eltérő esetben – legyen szó akár szociális, politikai, társadalmi vagy más kérdésekről – a mindenkire jellemző és kötelező, teljes konszenzust feltételező közös vélemény formálása és közvetítése teológiaiilag nem legitim.

Reiner Preul az egyházi reprezentáció három modelljét vázolja fel egyháztani munkájában. Ezek a következők: a) *hierarchikus-autoritatív modell*, b) *kommuniké-modell*, c) *exempláris reprezentáció*.¹⁵ Az első modell a reformátori egyházak lényegétől idegen, mégpedig azért, mert feltételezi a minden egyháztag számára kötelező egyházi tanítás és egyházkormányzati vélemény érvényességét, amelyet az egyházi csúcsvezetés fogalmaz meg, tisztségével együtt járó lelki hatalma és jogállása révén. Ebben az esetben a szervezet vezető tisztségviselője, mint hatalommal felruházott személy nyilatkozik meg, és a tisztség tekintélye nagyobb súllyal bír, mint maga a vélemény vagy annak tartalma. A második, a *kommuniké-modell* elnevezéssel jelölt megoldás esetén feltételezhető az egyház képviselőjében fellépő személy mögött egy közösségi konszenzus (*consensus opinio*), de legalább a többség által kialakított és vállalható vélemény, amely – nem úgy, mint az első modell esetén – kötelező érvényű a hivatalt viselő személyre nézve, még ha ő maga személy szerint más meggyőződésen lenne is.¹⁶ A legtöbb protestáns egyházvezetőnél ez a gyakorlat bevett, jóllehet árnyoldala is van e felállásnak: vezető tisztségviselők csak „szócsövei” vagy multiplikátorai lesznek a közösség véleményének.¹⁷ A saját kezdeményező szellem, szakmai kompetencia vagy kreativitás nem szívesen tolerált erények ebben a modellben. Az *exempláris reprezentáció* kapcsán már profiláltabb véleménynyilvánítással lehetne számolni – úgy az egyházkormányzó, mint az egyes keresztyén ember esetén –, amely nem feltétlenül függ a többség véleményétől vagy határolódik el attól, de lelkiismereti szabadsága és teológiai pozícionáltsága alapján olyan következtetésre jut, amely adott esetben eltérhet a többségi véleménytől, de az egyház hitvallási és teológiai alapjaival nincs ellentétben.¹⁸ Így módon a lelkész vagy egyházi vezető igényt formálhat a saját meggyőződésének szabad felvállalására – főleg etikai és lelkiismereti kérdésekben –, még ha ez látszólag nem is harmonizál a többségi konszenzussal. Ennek alapján az egyes keresztyén embernek, vagy gyülekezetnek szabadsága lehet arra, hogy adott esetben *ne azonosuljon*

¹³ Vö. Fazakas Sándor – Kocsis Áron: „Vegyétek számba őket...”. Vallásszociológiai felmérés a Tiszántúli Református Egyházkerületben, in: Kustár, Z. (szerk.): *Orando et laborando*. A Debreceni Református Hittudományi Egyetem 2006/2007. évi értesítője, Debrecen, 2007, 187–205;

¹⁴ Klaus Tanner: Organisation und Legitimation. Zum internen Stellenwert politischer Stellungnahmen der Evangelischen Kirche in Deutschland, in: Heidrun Abromeit – Göttrich Wewer (Hrsg.): *Die Kirchen und die Politik. Beiträge zu einem ungeklärten Verhältnis*, Opladen, Westdeutscher Verlag, 1989, 201–220, itt: 214.

¹⁵ Reiner Preul: *Kirchentheorie. Wesen, Gestalt und Funktionen der evangelischen Kirche*, Berlin, W. de Gruyter, 1997, 238–241.

¹⁶ uo.

¹⁷ Lásd pl. egy párton belül a frakciófegyelem súlyát a saját lelkiismereti-etikai beállítottsággal szemben, politikai döntések esetén.

¹⁸ Preul: *Kirchentheorie*, 241.

egyházvezetői véleményével, a nélkül azonban, hogy egyházhoz tartozását feladná, vagy az egyháztagságából fakadó jogaikat ne gyakorolhatná.

Természetesen a belső egyházi vita- és kommunikációs kultúra fejlettségi szintjétől függ, hogy ezek a látszólagos ellentétek hogyan kerülnek feloldásra vagy kezelésre. Fontos viszont, hogy az egyházban tisztséget vállaló személyek törekedjenek teológiai kompetenciára és a helyesen értelmezett reprezentáció gyakorlására.

2. A törvények tisztelete

E téren nem annyira az állampolgári kötelességekből fakadó törvénykövető magatartásról lenne szó – hiszen ez a józan belátás alapján vállalt erkölcsi kötelezettség, amely a hívő ember számára lehet a hit megélésének területe (a Róm 13 alapján). Inkább arra a problémára kell itt utalnunk, hogy az egyház tisztségviselői mennyire tartják tiszteletben a részben saját aktív részvételükkel is meghozott *egyházi törvényeket*, és *szabályrendeleteket*? Mennyire problematikus a saját egyházalkotmányhoz és testületi döntésekhez való viszonyulás, illetve mennyiben kerül a mindennapi gyakorlatban relativizálásra az (egyház)jog?

Teológiai szempontból a közösségi élet rendjének jogi szabályozása nem mellékes, nem szükséges rossz, illetve prózai keretfeltétele a vallási közösség életének, szemben például az emelkedettebbnek vélt lelki dimenzióval. Fogalmi és módszertani szinten ugyan megkülönböztetjük a *forum internum*-ot a *forum externum*-tól, azaz az ember belső erkölcsi, lelkiismereti meggyőződését a cselekvés külső szabályaitól és korlátjaitól. E két dimenzió mégis összetartozik, hiszen egyrészt a jogi szabályozás nem teheti meg, hogy ne legyen tekintettel a lelkiismereti meggyőződésre, a vallási-lelkiismereti beállítottságra a polgárok együttélésének szintjén felmerülő konfliktushelyzetek megoldása közben. Másrészt nem vonható kétségbe a jog képviselőinek (jogászok, bírók, ügyvédek, jogalkotók stb.) esetén az ügyvédi eskühöz való hűség, a jóhiszeműség, a tisztesség, és lelkiismereti beállítottság erkölcsi tartalma (mintegy a *forum internum* értelmében).¹⁹ Viszont éppen a Szentírás elmélyült ismerete taníthat meg arra, hogy a bibliai törvények értelmében a törvény tisztelete és az Isten iránti hűség, a jogkövető magatartásra való intelem és a belső erkölcsi motivációk a legszorosabban összetartoznak. Ily módon a Bibliában – amint azt *Eckart Otto* is megállapítja – a jog morális dimenziót nyer, a jogi előírások pedig már tartalmazzák az ethoszt, az Isten iránti hűség és az emberek közötti több igazságosságra való törekvés eszméit. A törvény ebben a felfogásban bár emberi alkotás, az ember az Isten kijelentésére hallgatva, lelkiismerete szerint kell, hogy meghozza döntéseit a közösségi élet terén, keresve az Isten akaratának való megfelelést és ennek jogi formába való öntését. Vagyis, az emberi együttélés követelményének rendjét felismerő racionális tevékenység által jön létre a jogrend (az egyházi jogalkotás is), amelyben egyrészt manifesztálódik az emberi együttélés alapját képező, de Isten akaratával egyező fundamentális törvény (*lex fundamentalis*),²⁰ másrészt, ennek a törvénynek a védelmére és megtartására a közösség egyénenként (tisztségviselők) és testületileg is elkötelezi magát. Ez utóbbi érvényességéhez sem férhet kétség, hiszen elég a hivatali esküre gondolni, egy-egy elhívott és megválasztott tisztségviselő ünnepélyes beiktatása kapcsán. Továbbá ez a törvény adja meg a tisztségviselő legitimitását és mandátumgyakorlásának korlátait is.

Mindez azt jelenti, hogy a *jognak*, így az egyházjognak és a szabályrendeleteknek is van egy jó értelemben vett függetlensége, *autonómiaja a jogalkalmazóval szemben*, és ennek tiszteletben

¹⁹ Ld. Schanda Balázs: Élet és érték az új alaptörvényben, in: Csehi Zoltán et al. (szerk.): *(L)ex cathedra et praxis- Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából*, Budapest, Pázmány Press, 2014, 505–514.

²⁰ Ezt a fundamentális törvényt, illetve a természeti törvényt (*lex naturae*) a reformátorok is összhangban látták a Dekalógussal, Isten akaratával, amelyet még a pogányok szívébe is beleírt Isten a Róm 2,14–15 értelmében.

tartása alapvető etikai követelmény kell legyen az egyházi szolgálatok gyakorlása közben. Ezért érthetetlen és megfoghatatlan, amikor egyre inkább polgárjogot nyer az a gyakorlat, amely szerint személyi ambíciók vagy csoportérdekek mentén egyre-másra módosításra kerül a törvény, amikor a törvények, szabályrendeletek interpretálásával, passzusok kiiktatásával vagy betoldásával kerül átszabásra a szabályozás, a jogi akadályok elhárítása, valamint a személyi-szakmai hiányosságok áthidalása érdekében – a jogszerűség látszatának fenntartása végett. Nyilván, a törvények, így az egyházi törvények sem egyszer s mindenkorra kőbe véselt paragrafusok. A jogalkotás viszont mindig körültekintő, elvi alapokat tisztázó, a környezet változásaira reflektáló, szakmai vitákat nem kiiktató, de konszenzuskereső (az egyházban pedig Igére hallgató és imádság által kísért), közbölcsességre épülő időigényes folyamat. Ellenkező esetben – ha a törvény bármikor átszabható, vagy ha egy-egy tisztségviselő úgy érzi, felette áll a törvénynek – nem lehet csodálkozni azon, ha megrendül (egyházon belül is) a jogintézménybe vetett bizalom és oda a biztonságérzet.

3. Az „igazság”-hoz való viszony – avagy az egyéni teljesítmények valóságtartalma

E ponton nem teológiai értelemben (miszerint Jézus Krisztus maga az igazság, a Jn 14,6 értelmében), hanem erkölcsi szempontból kell feltennünk a kérdést: mi a hiteles, a valós, az igaz információ és tartalom egy-egy egyházi tisztségviselő szakmai teljesítményét, emberi hitelességét, erkölcsi életét illetően? Az elmúlt években, évtizedekben gyakran foglalkoztatta a közvéleményt egy-egy közéleti személyiség viselt, de eltitkolt dolgairól kiszivárgott információ: plágiumügy, a viselt tisztség méltóságával és a jó erkölccsel összeegyeztethetetlen magánéleti botrány, adócsalás, korrupció-gyanús ügyletekben való részvétel, totalitárius rendszerek elnyomó politikájával való aktív, személyes előnyökhöz juttató együttműködés stb. borzolták a kedélyeket és rendítették meg a tisztségviselők és az általuk képviselt intézményrendszer iránti bizalmat. A sor és a kérdés folytatható: mennyiben valóságosak vagy éppen stilizáltak azok az információk, amelyek szerepet játszhatnak egy-egy leendő tisztségviselő személyi, erkölcsi és szakmai kvalitásának bizonyításában, bizonyos tisztségekre való jelölésük és megválasztásuk esetén? Számol-e azzal a jelölt vagy az őt delegálni ohajtó testület, hogy a valóság eltitkolása vagy elhallgatott információk felszínre kerülése már nemcsak a tisztségviselő vagy funkciót betöltő személy magánügye marad, hanem az ügyre és a szervezetre nézve is kedvezőtlen fény vetül?

A valóságra és megbízható információkra épülő kommunikáció nélkül nem lehetséges emberek tartós együttélése, egy közös ügyért való együttműködése. Még az ún. érdekszövetségek is építenek a kölcsönös bizalom és szavahihetőség valamely formájára, és az egymással megosztott információk valóságtartalmára.²¹ E nélkül nincs tartós együttműködés – és ez értékek nélkül nem lehetséges az emberi közösség együtt tartása. A valóság elhallgatása vagy eltorzítása megrendíti a bizalmat, aláássa a kölcsönös szolidaritást, az együttérzés kultúráját, s legfőképpen a közös ügy hitelességét, amelynek szolgálatára – elvileg – elkötelezték magukat a tisztségviselők. Ezért azt kell mondanunk, hogy az egyházi tisztségek betöltésénél a külső elhívás (*vocatio externa*) része kell(ene), hogy legyen a jelöltek esetén a személyes kvalitások és szakmai teljesítmények *valóságtartalmának* közösség általi *bölcs megvizsgálása*, mintegy a kálvini tisztségértelmezés értelmében: mert „minden egyes előljárónak szüntelenül észben kellene tartania [...] milyen nagy feddhetetlenségre, józanságra, jóságra, mértékletességre és

²¹ Vö. Wolfgang Huber: *Ethik. Grundfrage unseres Lebens von der Geburt bis zum Tod*, München, C.H. Beck, 2013, 201.

tisztaságra kell törekedniük azoknak, akik tudják magukról, hogy az isteni igazság szolgálatára rendeltettek.”²²

4. A tisztség „tartalmának” önkényes meghatározásától való tartózkodás

Az összehasonlító társadalom-és politikatudomány felhívja a figyelmet arra, hogy léteznek ún. „hibrid-rendszerek” vagy „vegyes politikai szisztémák” – az 1989-90-es rendszerváltások után előállt, korábban nem ismert formák –, amelyekben parlamentáris-demokratikus kormányzati formák és autoriter tendenciák jól megférnek egymással.²³ Sajátossága e rendszereknek, hogy a hatalom éppen aktuális birtokosai – politikai, világnézeti vagy más egyéni és csoportérdekek alapján – megpróbálják „újra-definiálni” tisztségüket, legitimitásuk állandó bizonyítására való törekvés közepette. Ez azt jelenti, hogy a tisztséget betöltő személy a karizmatikus vezér szerepében látja magát, aki (valós vagy vélt) kiválasztottsága vagy küldetéstudata alapján, bizonyos krízis-narratívákra hivatkozva felette érzi magát az adott mandátum évszázadok alatt kialakult, közbölcsességen alapuló normatív kritériumainak vagy éppen az őt delegáló testületnek. Nem kérdés, hogy egy vallási közösségen belül is előfordulhat vezetők és tisztségviselők esetén a „mandátum „át-értelmezésének”²⁴ e kísértése és gyakorlata, mint ahogy az is nyilvánvaló, hogy egy ilyen gyakorlat a reformatori tisztség- és egyházértelmezés, valamint társadalometika számára teljességgel elfogadhatatlan.

A fenti jelenség miatt időnként ajánlott önkritikus vizsgálat alá vonni saját egyházi gyakorlatunkat: ki vagy kik illetékesek meghatározni egy tisztség tartalmát? Megengedhető az, hogy a tisztséget betöltő személy próbálja meghatározni mandátumát? Mi a garancia arra, hogy ilyen esetben nem az egyéni vagy a csoportérdekek, indulatok és érzések vezérlik majd a „definíciós kísérleteket”? Látva a mindennapi élet ezirányú torzulásait, nem tudunk egyszerűen napirendre térni e kérdés felett: ugyanis a tisztség tartalmának önkényes újra-értelmezésére irányuló törekvések nemcsak az érintett tisztségviselő vagy hatalomgyakorló személyes ambíciójáról szólnak, hanem az őt – állítólag – megválasztó, delegáló közösség politikai kultúrájának szegénységéről, a közösségi-testületi kormányzás deficitjéről is.

Mindez nem azt jelenti, hogy időről időre nem kellene valóban átgondolni, hogy mi is az egyházban egy-egy tisztség tartalma, létjogosultsága. De ez a felmerülő revízió nem az egyén, főleg nem egy-egy érintett tisztségviselő és szűk körének ügye. A kálvini egyházszervezeti modell és tisztségértelmezés történelmileg kialakult dinamikus jellege feltételezi a korábbi hittapasztalatok alapján és társadalmi-történelmi realitások talaján kialakult tisztségértelmezés revideálását. De ez a hívő közösség ügye, amely a tárgyalás és a konszenzuskeresés szintjén valósulhat meg, sajátos interakció eredményeként: bibliai és teológiai igazságok, szociokulturális, jogi és kulturális adottságok kölcsönhatásában, ezek teológiai reflektálásában,

²² Inst. 4.20.6. Vö. Hans-Helmuth Eßer: Demokratie und Kirche am Beispiel Calvins, in: *Zeitschrift für Religionspädagogik* 26 (1971), 319–333, itt: 327.

²³ Vö. Steven Levitsky – Lucan A. Way: Elections Without Democracy. The Rise of Competitive Authoritarianism, in: *Journal of Democracy* 13 (2002/2), 51–65; Larry Diamond: Elections Without Democracy. Thinking about hybrid regimes, in: *Journal of Democracy* 13 (2002/2), 21–35; Körösi András (szerk.): *A magyar politikai rendszer, A magyar politikai rendszer – negyedszázad után*, Budapest, Osiris – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet, 2015, 77.221.

²⁴ Ld. ehhez Körösi András elemzését a modernkori autoriter vezetési stílus kialakítása tárgyában, a Max Weber által korábban leírt karizmatikus vezetési modell kritikus alkalmazásából kiindulva. Körösi András: *A magyar politikai rendszer*, 418. Vö. Uő.: A plebiszciter vezérdemokrácia fogalma és fő jellemzői, in: Zsengellér József et al. (szerk.): *Felet a mondatra. Tanulmányok a 60 éves Bogárdi szabó István tiszteletére*, Budapest, L'Harmattan – KRE – PRTA, 2016, 521–531, itt: 525.

annak a kérdésnek szem előtt tartásával, hogy végső soron mi segíti az egyház, illetve a gyülekezetek épülését, és mi az, ami nem.

5. Az állítólagos „népakarat”-ra való hivatkozás kísértésének elkerülése

Ez a szempont szorosan összetartozik az előbbivel. A tisztség tartalmának átértelmezési kísérlete közepette, de akárcsak a tisztség megélésének és a feladatteljesítésben való helytállásnak mindennapi gyakorlatában nem egyszer találkozni a nép, a gyülekezet, a választók állítólagos akarataira és elvárásaira való hivatkozással.²⁵ Ezek az elvárások adott esetben szemben állhatnak a tisztségértelmezés egyháztani–teológiai követelményeivel és kérdés, hogy melyik bizonyul erősebbnek a tisztségviselő önértelmezésére nézve: az elvi kritériumok, vagy az elvárásoknak való elvtelen engedelmesség (párosulva valamely egzisztenciális kiszolgáltatottsággal).

Újból csak társadalomtudományi megfigyelésekre és protestáns szociáletikai reflexiókra hivatkozva érdemes röviden jelezni az újkori politikai populizmus jelenségének tartalmi ismérveit. E szerint a tömegdemokráciák korszakában a hatalom megszerzése és megtartása, valamint a vezér legitimitásának bizonyítása számára a „nép, mint az egyetlen autentikus szuverén” véleményének állítólagos ismerete, s e néppel (annak egyszerű, de bölcs fiaival) való közvetlen kapcsolat lesz a kedvenc hivatkozási alap. Ezzel pedig együtt jár egyfajta tudomány- és elitellenesség, a véleménypluralizmus és a kritikus gondolkodás száműzése, a másképp gondolkodók megbélyegzése, valamint az (külső és belső) ellenségkép fenntartása.²⁶

Nyilván, nem kívánjuk erőltetni a párhuzamokat és sugallni az áthallásokat. Mindkét kísértéssel szemben – a populista gesztusok mellőzése érdekében, valamint a közélet torzulásainak egyházi adaptációja ellen – valóban az lehet az ellenszer, ha nem spóroljuk meg a kölcsönös tiszteleten alapuló konszenzuseresés fáradságos útját (az Igére figyelve), és meghagyjuk a teológiai tudományművelésnek (mint az egyház kritikai funkciójának) a súlyát az egyházban. Ezek hiányában azonban nem lehet csodálkozni, ha a tisztségértelmezésben és a tisztségben való élés során az egyház egyház-voltától idegen elemek emelkednek normatív szintre és nyernek polgárjogot közösségeinkben. Egy Igére figyelő, a közös imádkozás dimenzióit megéllő, ismeretekben elmélyülni törekvő és a Krisztus hatalmára ráhagyatkozó közösség viszont hathatósan védheti ki a népakaratra való állandó hivatkozás tetszetős, de hamis érveit.

6. A tisztségek egymás közötti versengése vagy fölé- és alárendelése helyett kollegiális együttműködés

A jó rend fenntartása érdekében a reformátori egyházak mindig is törekedtek – bibliai és hitvallási alapokon – a tisztségviselők közötti bizonyos kompetenciák megosztására, a tisztségek egymáshoz való viszonyulásának szabályozására. Minden tisztség (legyen az pásztori, órállói vagy diakóniai tisztség) alapja a Krisztus tisztsége. Létjogosultságát a Krisztus-testben való részesedés által nyeri el, illetve a fő (Krisztus) funkciójaként fejtheti ki tevékenységét. Így az egyes tisztségek csak együtt, egymást kiegészítve hivatottak és képesek

²⁵ Ilyen általánosító, de közelebbről nem vizsgált hivatkozás lehet pl. az a megállapítás, hogy a gyülekezetek nem akarnak női lelkész választani, vagy, hogy a gyülekezet nem engedi el szabadságra a lelkipásztort és ezért ő nem is tud elszakadni gyülekezetétől rövid időre sem, vagy az egyháztagek csak a saját lelkészüket kívánják hallani a szószékről, legújabbban az online térben stb. E hivatkozások – mivel valóségtartalmát elemző igénnyel senki nem vizsgálja – kényelmes hivatkozási alapul szolgálhatnak a saját identitás, illetve tisztségértelmezés megélésében.

²⁶ Ld. ehhez Christina Polke: Populismus als Herausforderung für die demokratische Zivilgesellschaft. Eine ethisch-theologische Perspektive, in: *ZEE* 62 (2018/3), 200–212; Karin Priester: Wesensmerkmale des Populismus, in: *APuZ* 62 (2012/5-6), 3–9. Vö. Körösenyi: *A magyar politikai rendszer*, 416–417.

az egyház vezetésére. Köztük minden alá- vagy fölérendelés, hatalmi függőség, „egyes-emberes-szisztéma” az egyház képviselte vagy a terhek hordozása tekintetében eleve ki van zárva. Soha nem rangbeli, hanem mindig funkcionális különbségek lehetnek az egyes tisztségek között.

E tekintetben újból érdemes gyakorlatunkat időnként a bibliai és reformatori tanítás mérlegére helyezni és feltenni a kérdést: hol tapasztalható egyensúlytalanság (pl. lelkesi és világi tisztségviselők vonatkozásában), torzulás, indokolatlan centralizáció. Ez a kérdés újból csak azzal a szemponttal áll szoros összefüggésben, ami már említésre került: a tisztségek tartalmának tisztázása – s tegyük hozzá, egymáshoz való viszonyulásuk felülvizsgálata – közösségi ügy, az egyház ügye. Ebben a vonatkozásban tanulságos lehet az, amit egy 17. századi református jogtudós, *Johannes Althusius*²⁷ tart szem előtt a politikai közösség organikus egységére nézve, s amely bátran érthető az egyház közösségére nézve is: a tagok együttéléséből és interaktív kapcsolatából kialakult közösségen (*corpus symbioticum*) belül a megválasztott tisztségviselők (és testületeik) egyrészt a vezető felsőbbség tisztét töltik be a maguk közössége számára; másfelől viszont kontrollfunkciót töltenek be (más tisztségviselőkkel együtt) az egy szinttel magasabb vezetők vagy testületek irányába. A magasabb szintű tisztségviselők ugyanakkor nekik tartoznak beszámolási kötelezettséggel – ugyanakkor e minőségében ők is megbízó és számon kérő reprezentánsai egy még magasabb szintű kormányzati grémiumnak. Az egyes testületek egymásra épülnek, egymásra vannak utalva, egymást segítik, ugyanakkor egymást ellenőrzik. Tehát a megbízatás, a megállapodás, a számonkérés, a tisztséggel való élés felügyelete a különböző szinteken mind az együttélés szövetségének a része, valamint az együttélés minőségének a garanciája.²⁸

Összegzés

A „közösségi élet művészetének” és a helyesen gyakorolt egyházi tisztségek összefüggésének minden aspektusát e helyen nem tudjuk taglalni.²⁹ Viszont tovább mutató és inspiráló tanulásként elmondható, hogy a reformatori iratok, hitvallások tanulmányozása nyomán kelt hiányérzetünk egyházi és politikai közösségi egzisztenciánk tekintetében nem véletlen. Viszont a kézi-vezérelt döntéshozatalok, a manipulált véleményformálás, az előzetesen eldöntött szerep-leosztásokat utólagos szavazatokkal legitimáló gyakorlat helyett nem lehetetlen olyan igénynek a megfogalmazása egyházi és közösségi együttélésünk tekintetében, amely több jogkövető magatartást és transzparenciát ígér. Ehhez viszont sokkal több részvételi lehetőséggel, kölcsönösséggel, egymás igényeire való odafigyeléssel lehetne élni, mint amit a gyakorlat mutat. Ebben a tisztázásban és minőségi közösségi élet felé való törekvésben, nem utolsó sorban pedig a demokratikus és presbiter-zsinati rendszerünk „méltóságának védelmében” segíthet az egyházi tisztségek és az egyházkormányzat gyakorlatának időnkénti átgondolása is – az Írás és a reformatori teológia mérlegén.

²⁷ Egyes elemzések szerint Althusius főműve, a *Politika* „Kálvin teológiájára épülő politikatudományi tankönyv.” Peter Jochen Winters: *Die „Politik” des Johannes Althusius und ihre zeitgenössischen Quellen. Zur Grundlegung der politischen Wissenschaft im 16. und im beginnenden 17. Jahrhundert*, Freiburg i.B., Rombach Verlag, 270. Ld. Johannes Althusius: *Politica methodice digesta atque exemplis sacris et profanis illustrata* (Herborn 1603, ³1614). Faksimile-Reprint, Aalen, Scientia-Verlag, 1981.

²⁸ Johannes Althusius: *Politik* (übersetzt von Heinrich Janssen, in Auswahl herausgegeben, überarbeitet und eingeleitet von Dieter Wyduckel), Berlin, Duncker & Humblot, 2003, Kap. XIX, § 6, § 12.

²⁹ Részletesen kifejtve ld. Fazakas Sándor: *Közösséggé formálódás a reformatio vitae jegyében. Egy református politikaelmélet tanulságai – Johannes Althusius*, in: Bodó Sára – Horsai Ede (szerk.): „*Hiszek az Ige diadalmas erejében!*” *Tanulmányok Fekete Károly 60. születésnapja alkalmából* (Acta. Debreceni Teológiai Tanulmányok; 14), Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Debrecen, 2020, 179–198.

A lelkészi hivatás legfontosabb szempontjai a metodista egyházban

Dr. Khaled A. László szuperintendens – Magyarországi Metodista Egyház

1. Előszó

Jelen dolgozatban a Magyarországi Metodista Egyház Egyházrendjének alapján szeretnénk kiemelni a metodista lelkészi szolgálat legfontosabb szempontjait. A lelkészi hivatásra nézve meghatározó jelentőségű, hogy a metodista egyház a 18. századi anglikán ébredési mozgalomból fejlődött ki, mindenekelőtt a két testvér, John és Charles Wesley anglikán lelkészek szolgálata nyomán. John Wesley-t 1725. szeptember 19-én szentelték fel diakónussá, és majdnem napra pontosan három évvel később, 1728. szeptember 22-én szentelték pappá (vénné). A Wesley fivérek lelkészcsaládból származtak, John Wesley 1727-1729 között maga is két évet szolgált édesapja, Samuel Wesley mellett, az Epworth-i parókián. Parókusi szolgálata azonban rövid időre szólt, lelkészi hivatását alapvetően inkább vándorprédikátorként, egyfajta utazó misszionáriusként gyakorolta szinte haláláig, 1791-ig. John Wesley a 18. századi nagy ébredés idején a megtérésre és a megszentelt életre hívás képviselőjeként vált a metodista lelkészi hivatásnak egyfajta alapmintájává. Mindmáig fontos tényező maradt azonban az anglikán egyházi háttér is. A kettős szentelés (diakónus és vén) gyakorlata például a legutóbbi időkig, a 2000-es évek elejéig a magyarországi metodizmusban is előírás volt. A jelenleg érvényben levő egyházrendi gyakorlat a diakónusok szentelését külön egyházi szolgálatnak tekinti. A felszentelt lelkészi szolgálatban ugyanakkor mégis megmaradt a felkészülés ideje: a felszentelést egy legalább hároméves próbaidőszak előzi meg. A mai metodista egyház jogelődje az 1784-ben megalakult Püspöki Metodista Egyház. A püspöki szervezettség ugyancsak mai napig jellemző vonása a felekezetnek: a lelkészek felszentelését a püspök végzi el. Ezt azonban egy hosszú folyamat előzi meg, amely a gyülekezetből való elindulástól számítva egy legalább tíz esztendő időszakot ölel fel. A lelkészi hivatásba való megérkezés és elindulás a metodista egyházban ugyanis egy komplex és sokszoros figyelemmel és felügyelettel kísért folyamatot jelent a lelkészjelölt életére nézve.

2. A metodista egyház alkotmányának etikai vonatkozásai

A metodista Egyházrend Alkotmánya az Egyházrend legelső fejezetét alkotja. Ennek bevezető szavai (*Bevezetés*) azonnal bevezetnek az egyház lelkészi hivatással kapcsolatos felfogásába: „Az egyház az összes igaz hívő közössége, Jézus Krisztusnak, Uruknek vezetése alatt. Ez az a megváltott és a megváltás üzenetével a világba küldött közösség, amelyben Isten ígését az őáltala elhívott férfiak és asszonyok hirdetik, és ahol a szentségeket Krisztus rendelése szerint helyesen szolgáltatják ki. Az egyház a Szentlélek vezetése által Isten imádásának, a hívők épülésének és a világ megváltásának szolgálatában áll. Jézus Krisztus egyháza a világban és a világért él.”

Ezek a megfogalmazások alapvető etikai ismérveket is felsorolnak a lelkészi szolgálat kapcsán: „kritériumoknak” nevezhetjük a hitet, a Jézus Krisztus és a Szentlélek vezetésének elfogadását,

a megváltás üzenetének képviselőjét, Isten általi elhívást, amelyben férfiak és nők egyaránt részesülhetnek.

Az egyházi szolgálat szempontjából az Alkotmánynak fontos része még a 4. cikkely *Az egyház egyetemességéről*, az 5. cikkely *A rasszizmus ellen*, valamint a 6. cikkely:

4. cikkely: „A Metodista Egyház elismeri, hogy Isten előtt minden ember sérthetetlen méltósággal bír. Megkülönböztetés nélkül mindenki részt vehet az egyház életében, fogadhatja a szentségeket, és a keresztség alapján megkeresztelt tagnak, illetve keresztény hitének megvallása alapján hitvalló tagnak felvehető. Az egyház egyetlen konferenciáját vagy szervezeti egységét sem szabad úgy megszervezni, hogy abból bármely személy vagy csoport fajra, bőrszínre, nemzetiségre, társadalmi vagy gazdasági helyzetre való tekintettel ki legyen zárva.” – Ezek az útmutatások az egyházi szolgálatra jelentkezők szempontjából is fontosak. Továbbá kiemelendő, hogy a „szabad nemi identitás” nem került be abba az identikus felsorolásba, amely a Krisztusban hívő egyetemes egyház önazonosságával foglalkozik.

5. cikkely: „A Metodista Egyház megerősíti minden embernek, mint Isten páratlan gyermekének értékét, és elkötelezi magát minden ember lelki üdvének és gyógyulásának szolgálatára. A Metodista Egyház tudatában van annak, hogy története során a rasszizmus bűne az egyház egysége tekintetében mennyire romboló hatású volt. A rasszizmus még mindig a fájdalmas szakadás és a hátrányos megkülönböztetés alapja. A Metodista Egyház ellenszegül a rasszizmusnak az egyházi élet bármely területén és az egész társadalomban, annak megszüntetésére törekszik, jelenjen meg az akár egyéni vagy intézményes formában. A Metodista Egyház együtt munkálkodik másokkal annak érdekében, hogy minden időben és minden helyen fellépjenek a rasszizmus ellen.” – Ez a cikkely ugyancsak vonatkozik a lelkeszi szolgálatban állók etikai kritériumára, hiszen a rasszizmus elleni fellépés minden hívőnek egyetemes megbízatása.

6. cikkely: „A Metodista Egyház minden hivatalos testülete, csoportja, bizottsága, elöljárósága, grémiuma és szolgálata elfogadja azokat az etikai alapelveket és konfliktuskezelő stratégiákat, amelyek segítségével keresztény értékeink testet öltenek és megélhetők. Ezek egyaránt érvényesek az egyház tagjaira és főállású munkatársaira is.” – Ez a sajátos alkotmányos cikkely általánosan említi meg az etikai alapelvek és konfliktuskezelő stratégiák kifejezéseket. A szűkszavú megfogalmazás a keresztény értékek megélésére buzdít minden embert, külön is megemlítve a főállású munkatársakat, akik lehetnek a felszentelt diakónusok és felszentelt lelkészek is.

3. A metodista tanítás alapjainak vonatkozásai az életgyakorlatra

A metodista Egyházrend II. fejezete a *Tanításunk alapjai és teológiai megbízatásunk* címet viseli. A sajátos metodista örökségből itt most csak néhány pontot szeretnénk kiemelni, amely a metodista egyháztagok mellett értelemszerűen vonatkozik a szolgálókra is, etikai-erkölcsi szempontokat felvetve. Ebből a szempontból a megszentelődésről szóló tanításnak és az ún. Általános szabályoknak van nagy jelentősége, amelyek a biblikus szentségre, a keresztény életvitelre, életszentségre vonatkoznak. Így idézünk most itt a *Sajátos Wesley-féle tanítások fejezetéből* (II.1.4.):

„A megszentelődés és a kereszteny tökéletesség – Hangsúlyozzuk, hogy Isten kegyelmének megváltó munkája nem fejeződik be azzal, hogy elfogad és megbocsát, hanem tovább munkálja lelki növekedésünket. A Szentlélek ereje által növekedhetünk Isten megismerésében, szeretetében és a felebaráti szeretetben. Az újjászületés a megszentelődés folyamatának első lépése. A megszentelő kegyelem vezet bennünket a kereszteny tökéletesség ajándéka felé, amely Wesley szerint nem más, mint „az Isten szeretetével és felebaráti szeretettel megtelt szív”, amely „Krisztus szerint gondolkodik és úgy jár, ahogyan Ő járt”. Isten erejének és szeretetének ezt a kegyelmi ajándékát – a hívők reménységét és üdvösségét – nem nyerhetjük el erőfeszítéseink által, de gyengeségeinkkel sem korlátozhatjuk.”

„Misszió és szolgálat – Meggyőződésünk, hogy a személyes megváltás mindig magába foglalja a kereszteny missziót és a világ felé való szolgálatot. Így valósul meg”a szó és a tett” összhangja, ami által állítjuk, hogy a személyes hit, az evangéliumi bizonyágtétel és a kereszteny szociális munka kölcsönösen feltételezi és erősíti egymást. A biblikus szentség többet jelent a személyes kegyességnél. Az Isten iránti szeretet mindig együtt jár a felebaráti szeretettel és az igazságosság iránti, valamint a világ megújítására törekvő szenvedélyes vágygal. A kereszteny életvitel és gondolkodás belső összefüggésének egyik hagyományos kifejezése az Általános Szabályok, ahogyan azt a Wesley-féle teológia alapján értjük. A teológia az életszentség szolgálatára rendeltetett, amely magába foglalja szociális felelősségérzetünket és széleskörű erő kifejtésre ösztönöz, de mindig az Isten országának teljhatalmú összefüggésében.”

„A kereszteny életéről szóló tanítás és a kereszteny élet rendje – A metodista hagyományban egyetlen alapgondolat sem szerepel olyan rendszeresen, mint a kereszteny tanítás és életgyakorlat közötti kapcsolat. A metodisták számára mindig fontos volt a hit és a jócselekedetek közötti egység megtartása a kegyelmi eszközök által, ahogy azt John Wesley »Az egyesült közösségek természete, formája és általános szabályai« (1743) című munkájában ismerteti. A hit és a szeretet összekapcsolódása jellemzi a Wesley-féle lelkisége és a kereszteny tanítványságot. Az Általános Szabályok eredetileg a metodista közösségek tagjainak szóltak, akik egyébként az Anglikán Egyház sakramentumaival éltek. Ezekben a közösségekben a tagság feltétele egyszerű volt: „az eljövendő harag elől való menekülés és a bűntől való megváltás” vágya. Wesley mégis ragaszkodott ahhoz, hogy az evangéliumi hit az evangéliumi életgyakorlatban is kirajzolódjon. Ezt az elvárás az Általános Szabályok hármasságában fogalmazta meg: »Ezért elvárjuk mindazoktól, akik a közösség tagjai akarnak lenni és maradni, hogy az üdvösség utáni vágyakozásukat bizonyítsák azzal, hogy először: semmi rosszat nem cselekszenek, hanem kerülnek a gonoszságnak minden formáját... másodszor: jót cselekszenek, anyagi helyzetükhöz mérten minden tekintetben irgalmasnak bizonyulnak, minden lehetőséget felhasználnak, hogy erejükhez mérten jó tegyenek minden emberrel... harmadszor: az Isten által rendelt kegyelmi eszközökkel élnek...«

„Az Általános Szabályok, melyek a metodista ébredési mozgalomban keletkeztek, érzékeltetik azt a komolyságot, amellyel a metodisták a keresztenységet az életükben törekszenek megvalósítani. Nem tekinthetők azonban a metodista etika összefoglalásának, inkább különös tekintettel az akkoriban elterjedt, és a hivatalos egyház által eléggé el nem ítélt bűnökre. Mindkét alapokmány, mind a Hitvallás, mind az Általános Szabályok magukon viselik keletkezési idejük nyelvezetének és gondolkodásmódjának bélyegét, és ebben az

összefüggésben kell értenünk azokat. (II.3.5 *A Metodista Egyház Általános Szabályai*)” – Az Általános szabályok az újszövetség katalógus listáihoz hasonlóan sorolnak fel cselekvési mintákat, és adnak konkrét gyakorlati, életviteli útmutatásokat. Az Általános szabályok tehát felsorolják a 1. kerülendő bűnöket (pl. Isten nevének hiábavaló említése, részegség, vasárnap megszenteltséglenítése, verekedés, veszekedés, stb.), 2. felelősséggel elvégzendő feladatokat (pl. jó cselekvése, irgalmas életvitel testi és lelki területen egyaránt, stb.), 3. kegyelmi eszközöket (pl. istentiszteleten való részvétel, imádság, úrvacsora, igeolvasás, stb.).

A John Wesley-től származó és az anglikán egyház 39 hitcikkelyéből eredeztethető metodista hitcikkelyek (összesen 25) alapvetően a keresztény hit alaptételeit sorolják fel. A lelkeszi szolgálatra és életgyakorlatra vonatkozóan csak a 13. cikkely *Az egyházzal* és a 21. cikkely *A lelkeszek házasságáról* emelhető ki. Ezek a szakaszok kevésbé fogalmaznak meg etikai mércéket, bár világosan hangsúlyozzák az istenfélő élet, a tiszta és a helyes gyakorlatok fontosságát.

„Krisztus látható egyháza a hívők olyan közössége, amelyben Isten tiszta Igéjét hirdetik és a Szentségeket a szükségszerűen hozzátartozó dolgokkal együtt Krisztus rendelése szerint helyesen szolgáltatják ki. (13. cikkely) „Nincs olyan isteni rendelkezés, mely Krisztus szolgálaitól azt kívánná, hogy nőtlenséget fogadjanak, vagy a házasságtól tartózkodjanak. Ezért számukra is éppúgy, mind minden más keresztény számára helyes és megengedett dolog, hogy személyes döntésük alapján házasságot kössenek, ha ezt az istenfélő életre nézve hasznosnak ítélik. (21. cikkely)”

4. Szolgálati megbízatás és vezetői szolgálat etikai kritériumai

Az általános keresztény szolgálat kapcsán az Egyházrend a Krisztus-központúságot fogalmazza meg: „A keresztény szolgálat középpontjában Krisztus mindeneket átfogó szeretete áll. A keresztény szolgálat a közös hálában és odaszánásban, a bizonyosságtételben és szolgálatban, az ünneplésben és Krisztus-követésben mutatkozik meg. A keresztények a keresztség által arra hívottak el, hogy ezt a szolgálatot végezve éljenek a világban Isten dicsőségére és ember voltuk kiteljesedésére. A szolgálat formája sokféle lehet, tekintettel a helyre, érdeklődésre és felekezeti súlypontokra, mégis lelkületében és irányultságában mindig mindenre kiterjedő. (125. cikkely)”

Lényeges metodista szempontként meg kell említenünk, hogy az egyház a laikusok vezetői feladatait, illetve egyházi szolgálatait is elismeri: „A metodista egyház elismeri a vénék és diakónusok ajándékait és elhívását a felszentelt szolgálatra. A metodista tradíció elismeri azt is, hogy Isten a laikusokat ugyanúgy felruhazza és elhívja az egyház vezetésére, mint a felszentelt személyeket. Az így értelmezett vezetői szolgálat különös jelentőséggel bír a misszióban és a gyülekezeti munkában. (132. cikkely)”

Amikor az általános kötelezettségek, etikai kritériumok kerülnek kiemelésre, akkor újra az ún. Általános szabályokkal találkozunk: „A metodista hagyományú keresztények szolgálata a Jézus Krisztus iránti elkötelezettség mély lelki tapasztalatából nyeri erejét. A korai metodisták olyan életmódot valósítottak meg, amely a megbízhatóságot erősítette. „Módszeresen” szabályozott Krisztus-követésük az Általános Szabályokban fogalmazódik meg, amelyet John Wesley

először 1743-ban hozott nyilvánosságra, és amelynek még ma is helye van az Egyházrendben. (135. cikkely)”

A vezetői szolgálat kapcsán az Egyházrend előjogokat és felelősségeket hangsúlyoz, akár felszenteltekről, akár laikusokról van szó. A megfogalmazás hangsúlyozza, hogy Isten gyümölcsökkel igazolja a szolgálatot, illetve kiemeli, hogy a belső elhívás mellett, a külső hívásnak is nagy súlya van. A külső hívás az egyház vizsgálatát és megerősítését jelenti. Itt etikai kontroll mechanizmusról van szó azok életére nézve, akik a szolgálatra jelentkeznek. „A metodista egyházban egyesek – laikusok és felszentelt személyek egyaránt – vezetői szolgálatra kapnak elhívást. Az ilyen elhívásokat Isten különleges ajándékokkal igazolja, amelyek kegyelmének jelei és jövőbeli gyümölcsöket ígérnek. Isten vezetői szolgálatra szóló elhívása egyrészt belső, az egyes embert elérő hívás, ugyanakkor külső hívás is, mivel ezt az egyház megvizsgálja és megerősíti. A vezetői szolgálat előjoga, hogy részt vegyen a gyülekezetek és az egész egyház Istennek e világban végzett missziójára felkészítésében. A vezetői szolgálat kötelezettsége pedig, hogy embereket Krisztus követésére hívjon, és abban támogasson. John Wesley ezt „egymás felett örökös szeretetnek” nevezi. (136. cikkely)” „A felszentelt személyeket Isten egész életre szóló vezetői szolgálatra hívta el népe körében. Különleges feladataik betöltése érdekében teljesen az egyház munkájára és a keresztyének szolgálatának felépítésére szánják oda magukat. (137. cikkely)”

Ugyancsak ezt a szempontot hangsúlyozza a felszentelés kapcsán a 301. cikkely: „Az egyházban a közösség egyes személyeket megerősít abban, hogy lelki ajándékokkal rendelkeznek, életük Isten kegyelmének látható jeleit hordozza és ezért várhatóan gyümölcstermő lesz. Ők Isten hívására oly módon válaszolnak, hogy a felszentelt szolgálatokban végzett vezetői feladatokra rendelkezésre bocsátják magukat. (301. cikkely)”

5. A felszentelt szolgálatának erkölcsi vonatkozásai

A metodista Egyházrend hangsúlyozza, hogy akár diakónusi felszentelésről van szó, akár vénné (lelkésszé) szentelésről beszélünk, az egyik legkomolyabb erkölcsi vonatkozás, hogy életre szóló elkötelezettséget, vagyis hűséget vállalunk fel: „1. A felszentelés Isten népének vezetését és az apostoli szolgálat folytatását szolgálja olyan emberek által, akiket a Szentlélek erre felhatalmazott, és akik odaszánják magukat az evangélium megélésére és hirdetésére. 2. Közülük azokat, akik megbízatást kaptak arra, hogy diakóniai területen vezetői feladatokat töltsenek be, és akik tanítás, igehirdetés és istentisztelet által másokat ilyen szolgálatokra ösztönöznek, valamint a szentségek kiszolgáltatásakor a véneknek segítenek, diakónussá szenteljük. Azokat, akiknek szolgálata Isten ígéjének hirdetését és tanítását, a szentségek kiszolgáltatását, az egyház vezetését – tekintettel annak missziójára és az egyházrend alkalmazására – foglalja magába, vénné szenteljük. 3. A felszentelt személyek különleges szövetségben vannak azokkal, akik felszentelésben részesültek, különösen saját évi konferenciájukon belül. A felszentelt szolgálattelvők szövetsége életre szóló elkötelezettséget jelent. (303. cikkely)”

A felszenteléshez szükséges képesítések felsorolásakor az Egyházrend valójában az evangéliumnak megfelelő élet jelentőségét hangsúlyozza. Az evangéliumi életnek látható jelei vannak, de a hivatkozott cikkely elismeri, hogy általános érvényű vizsgálati rendszer nehezen

állítható fel: „1. Mindazok, akiket az egyház felszentel, legyenek tudatában a felszentelt szolgálatra szóló isteni elhívásnak, amelyhez az egyház megerősítése is szükséges. Isten hívásának sokféle kifejeződése lehet, és az egyház nem állíthat fel az elhívást igazoló általános érvényű vizsgálati rendszert. Az egyház tapasztalata azonban azt mutatja, hogy a szolgálat látható jeleket követel a hit, az élet és a cselekedetek terén azoktól, akik felszentelésben szeretnének részesülni. Ezért őket a felszentelést megelőzően gondos vizsgálatnak kell alávetni a jellembeli, szakmai és egészségügyi feltételek tekintetében. 2. Jézus Krisztus missziója érdekében, valamint tekintettel a felszentelt szolgálattelvők egyházon belüli és kívüli befolyására, az egyház elvárja, hogy mindazok, akik felszentelésben szeretnének részesülni, olyan életmódot folytassanak, amely az evangéliumnak megfelel. 3. Azzal a megbízatással, amely az evangéliumnak a világban való továbbadását, és az emberi élet hatókörébe való bevitelét jelenti, az egyház nagyfokú bizalmat tanúsít felszentelt tagjai iránt. Megbízik bennük, hogy úgy személyes életükben, mint nyilvános fellépésükben körültekintően, gondosan, felelősen, Isten, a felebarát és saját maguk iránti szeretet jegyében alakítják szolgálatukat. (304. cikkely)”

Az Egyházrend V.2.3. szakasza foglalkozik azzal, hogy mit jelent a jelentkezés helyi lelkész, diakónus és vén szolgálatra. Itt jegyezzük meg, hogy a helyi lelkészség nem élethosszig tartó megbízatás. Ez a fajta lelkészi szolgálat egy éves megbízást jelent a püspöktől, a helyi lelkész által felvállalt helyszínen. Ezzel szemben a metodista felszentelt lelkészek szolgálati helyét, gyülekezetét évről évre a püspök jelöli ki, megbízatásuk pedig életre szóló. Az Egyházrend szerint: „Ha valaki helyi lelkész, diakónus vagy vén szolgálatra jelentkezik, helyénvaló elhívása valódiságát megvizsgálni. (310. cikkely)”

A vizsgálat kérdéseit, illetve szempontjait ez a cikkely határozza meg. A kérdések részben az istenismeretre, az erkölcsi életre, a testi-lelki egészségre, illetve a gyümölcsökre vonatkoznak: „Wesley utasítása a vizsgálatot lefolytató személyek számára – Annak érdekében, hogy a metodista egyház meggyőződhesen arról, hogy a szolgálatra jelentkező személyek elhívást kaptak Istentől, azok, akik a jelentkezőket a szolgálatra ajánlják, imádkozva és komolyan tegyék fel maguknak a következő kérdéseket:

1. Ismerik-e a jelentkezők Istent, mint bűnt megbocsátó Istent? Bennük lakik Isten szeretete? Nem kívánnak mást, mint Istent egyedül? Szent életet folytatnak? 2. Rendelkeznek-e a hivatáshoz szükséges adományokkal és kegyelemmel? Van-e világos és egészséges értelmük; a lelki dolgokban kellő ítélőképességük; a hit általi megváltásról helyes látásuk? Helyesen, folyékonyan és érthetően beszélnek-e? 3. Vannak-e gyümölcsök? Meggyőződött-e valaki igazán bűneiről és megtért Istenhez szolgálatuk nyomán, és megerősödtek-e a hívők általuk? Ha valakinél ezek az ismertetőjegyek megtalálhatók, akkor hisszük, hogy Isten elhívta őt a szolgálatra. Ezt elegendő bizonyítéknak tekintjük arra nézve, hogy a Szentlélek vezeti őt.”

A 311. cikkely fejt részletesebben azt a hosszú utat, amely a jelentkezéstől kezdődően legalább tíz évet ölel fel a felszentelésig eljutva. Itt hét szakasz kerül meghatározásra:

1. „1. Ha valaki meghallja a hívást és engedelmeskedik, vegye fel a kapcsolatot a lelkésszel, aki őt a szuperintendenshez irányítja.
2. A szolgálatra jelentkező személy már jelentkezése előtt legyen hitvalló tagja egy gyülekezetnek, amelyben legalább egy évig felelős szolgálatot látott el.

3. A körzeti konferencia dönt a lelkész és a körzet együttműködését segítő bizottság előterjesztése alapján a jelentkező ajánlásáról, amelyhez kétharmados, írásban leadott szavazattöbbség szükséges.
4. A helyi lelkész szolgálatra a körzeti konferencia által ajánlott személy jelentkezését a Kabinet a felszentelt szolgálatok bizottságának adja át, amely az évi konferencia felszentelt tagjainak ajánlja a lelkészi szolgálatok elvégzésére feljogosító igazolvány kiadását.
5. A körzeti konferencia által javasolt személy felszentelt szolgálatra való jelentkezését a kabinet kapja meg, amely dönt az adott személy egy éves gyakorlati évre való alkalmazásáról. A gyakorlati év letelte előtt az illetékes körzeti konferencia dönt a felszentelt szolgálatok bizottságának benyújtandó ajánlásról. Az ajánláshoz kétharmados, írásban leadott szavazattöbbség szükséges.
6. A felszentelt szolgálatok bizottsága tisztázza az adott személlyel, hogy jelentkezésével a diakónusok vagy a vének szolgálatát tűzte ki célul maga elé.
7. A felszentelt szolgálatok bizottsága ajánlja a jelentkezőt az évi konferenciának tanulmányai megkezdésére – meghatározva a tanulmányi utat is – illetve a tanulmányok lezárulásával ajánlja az évi konferencia próbatagjai sorába. Ehhez az évi konferencia felszentelt tagjainak kétharmados szavazattöbbsége szükséges. Ezzel válik a jelentkezés elfogadottá. (311. cikkely)”

A folyamat sajátossága, hogy már legelső lépésben egy erős helyi szintű, gyülekezeti vizsgálat zajlik le: a körzeti konferencián a résztvevő tagság titkos szavazáson dönt arról, hogy a lelkészi szolgálatra jelentkezőt alkalmasnak látja-e. Erős felhatalmazásról van szó, hiszen kétharmados támogatást kell elnyernie a jelentkezőnek. Amennyiben ez a támogatottság megvan, a jelölt a teológiai tanulmányok előtt egy ún. gyakorlati évre kap kirendelést. Ebben az évben egy lelkésze mellett ismerkedik a lelkészi szolgálattal. Ez lényegében egy újabb hosszúra nyújtott próba és vizsgálat. A jelölt alkalmassága ebben az egyéves időtartamban újra vizsgálat alá esik, amelynek lezárultát követően újabb kétharmados körzeti konferenciai támogatást kell elnyernie. A kontroll mechanizmus része a felszenteltek szolgálata bizottság és a felszentelt lelkészek közössége is. Sajátos módon, nem a püspök, és nem is a felszenteltek szolgálata bizottság, hanem a felszentelt lelkészek szavazattöbbsége dönt arról, hogy a jelentkezéstől számított leghamarabb hét év eltelte után az illető próbaidőre bocsátható vagy sem. A próbaidős lelkészi státusz az évi konferencia próbatagságát jelenti, elnyeréséhez a felszentelt lelkészek kétharmados szavazattöbbsége szükséges. (Jelen állás szerint a felszentelt lelkészi szolgálathoz a metodista egyház a teológiai tanulmányok MA szintjét, vagyis hatéves teológiai stúdiumot, írja elő.)

A konferenciai próbatagság fogalmát a 324-327. cikkelyek fejtik ki. Itt most csak kettőt idézünk ezekből: „1. Mindazok, akik egyházi megbízatásban részesülnek, a püspöktől szolgálati megbízatást kapnak, és szolgálatukat legalább három éven át az évi konferencia próbatagjaiként végzik. Sorsuk szem előtt tartásáért és további tanulmányaikért a felszentelt szolgálatok bizottsága felelős. 2. Azok a konferenciai próbatagok, akiknek szándéka, hogy életüket felszentelt diakónusként töltsék, teljes próbaidejük alatt diakóniai feladatokat látnak el, és ennek megfelelő engedélyezési okmányt kapnak. 3. Azok a konferenciai próbatagok, akiknek szándéka, hogy életüket felszentelt vénként töltsék, teljes próbaidejük alatt igehirdetői,

szentségeket kiszolgáltató és gyülekezet vezetői feladatokat látnak el, és ennek megfelelő engedélyezési okmányt kapnak (326. cikkely).”

A próbatagság tulajdonképpen egy évről-évre tartó vizsgálat: jellembeli magatartás, szolgálatra való alkalmasság, gyümölcsök kerülnek külön kiemelésre ehelyütt: „1. A konferenciai próbatagok az évi konferencia teljes jogú tagjai közé való felvételük próbaidejét töltik. Vizsgálat alá vetik jellembeli magatartásukat, vezetői szolgálatra való alkalmasságukat és munkásságuk gyümölcseit. Ezekben a kérdésekben a felszentelt szolgálatok bizottsága illetékes, amely a próbaviszony folytatásáról évenként ajánlást terjeszt elő az évi konferencia felszentelt tagjainak. Konferenciai próbatag legfeljebb nyolc évig maradhat ebben a viszonyban. 2. A konferenciai próbatagok diakónussá vagy vénné szentelhetők, amint az évi konferencia teljes jogú tagjai közé való felvételük feltételeinek eleget tettek. (327. cikkely)”

A vének teljes jogú tagságra való felvételének és felszentelésének feltételeit a 335. cikkely szabályozza. Ez a cikkely 5 pontban részletezi a feltételeket, illetve a szigorú vizsgálati mechanizmust. Ez a hosszú processzus mintegy példázása és hagyatéka annak a teológiai örökségnek, amely a megszentelt és hiteles keresztyén életgyakorlat tanítását képviselte a metodista ébredés kezdeteitől.

„A próbatagok akkor vehetők fel az évi konferencia teljes jogú tagjaivá, ha az évi konferencia felszentelt tagjainak ülése, a felszentelt szolgálatok bizottsága kétharmados többséggel megadott ajánlása alapján, azt kétharmados többséggel támogatja. A teljes jogú tagok vénné való felszentelésre megválaszthatók. A próbatagoknak a következő feltételeket kell teljesíteniük:

1. A próbatagságuk teljes idejét a püspök által kijelölt teljes munkaidejű szolgálatban töltötték. A felszentelt szolgálatok bizottsága ajánlása alapján, az évi konferencia a részmunkaidős szolgálatot is elismerheti.
2. Legalább 3 évig próbatagok voltak.
3. Előírt tanulmányaikat sikeresen lezárták.
4. A felszentelt szolgálatok bizottsága előtt megnyugtató módon bizonyították testi, szellemi és pszichikai egészségüket.
5. Az egyház tanítására vonatkozó kérdésekben vizsgát kell tenniük a felszentelt szolgálatok bizottsága előtt. Bizonyítaniuk kell világos szóbeli és írásbeli kommunikációra való képességüket. A vizsga során az alábbi kérdéseket irányelveként kell alkalmazni:

a. Teológia

1. A szolgálat teljesítése hogyan alakította Istennel kapcsolatos tapasztalataidat, és Istentől alkotott képedet?
2. Milyen hatással volt szolgálatod teljesítése az emberről alkotott képedre, és az embernek Isten kegyelmére való rászorultságára?
3. Milyen változásokat okozott a szolgálat végzése a) Jézus Krisztus Úr voltáról, és b) a Szentlélek munkálkodásáról alkotott felfogásodra?
4. A metodista egyház szilárdan ragaszkodik ahhoz, hogy a Szentírás, a hagyomány, a tapasztalat és az értelem képezik a hit és a cselekedetek megítélésének feltételeit, ezek

között azonban a Szentírás áll az első helyen. Hogyan értelmezed ezt a teológiai álláspontot?

5. Hogyan értelmezed a következő hagyományosan evangéliumi tanításokat: a) bűnbánat b) megigazulás c) újjászületés d) megszentelődés Melyek a keresztény élet ismérvei?
6. Kész vagy-e arra, hogy Jézus Krisztus missziójáért, és tekintettel a felszentelt személyek által gyakorolt befolyásra, az evangéliumnak megfelelő életvitelt folytass? (304. cikkely 2. pont)
7. Mi a szentségek értelme és jelentősége?
8. Határozd meg az egyház lényegét és misszióját. Melyek az elsődleges feladatai napjainkban?
9. Hogyan értelmezed: a) Isten uralmát, b) a feltámadást, c) az örök életet?

b. Elhívás

1. Hogyan értelmezed felszentelt vén szolgálatára vonatkozó elhívásodat?

c. A szolgálat végzése.

1. Hogyan befolyásolta a szolgálatod gyakorlása a kötelező szolgálati megbízatásra vonatkozó látásodat?
2. Elfogadod-e fenntartás nélkül a szolgálati megbízatást?
3. Ismertesd és értékeld a szolgálatra vonatkozó adottságaidat! Miben állnak erősségeid, és hol szorulsz támogatásra?
4. Kész vagy-e arra, hogy szolgálatod során, a befogadás alapelve értelmében minden emberrel kapcsolatra lépj?
5. A lelkigondozói beszélgetéseket szigorúan bizalmasan fogod-e kezelni?
6. Számolj be a béke és az igazságosság érdekében tett szolgálataid során szerzett tapasztalataidról!”

Végezetül ennek a dolgozatnak a végén álljanak itt azok az egyháztörténeti eredetű kérdések, amelyek a teljes jogú konferenciai tagságra való felvételnél a mai napig elhangoznak vizsgálati kérdésként. E kérdések a hitre és az egyházra vonatkozó teológiai, és hangsúlyosan a megszentelt életre vonatkozó etikai szempontokat fejezik ki. Mindezen súlypontok alapján elmondható, hogy a metodista lelkészi hivatás legfontosabb aspektusai között a megszentelődés kérdése, a keresztény életgyakorlat egyre hitelesebb erkölcsi-etikai felmutatása mind a mai napig központi elemnek számít.

„A püspök a felvételre jelentkezőket felvételük előkészítése érdekében komoly önvizsgálatra és imára szólítja fel. Ennek során a püspök megvilágítja a következő kérdések történelmi eredetét, azok szellemiségét és irányultságát. Ezek a kérdések továbbiakkal is kiegészíthetők, amennyiben szükségesnek látszik.

1. Hiszel-e Jézus Krisztusban?
2. Törekszel-e tökéletességre?
3. Elvárod-e, hogy Isten már ebben az életben tökéletessé tegyen a szeretetben?
4. Komolyan törekszel-e erre?
5. Elhatároztad-e, hogy teljesen Istennek és az ő ügyének szenteled magad?
6. Ismered-e egyházunk Általános Szabályait?

7. Meg akarod-e tartani azokat?
8. Tanulmányoztad-e a metodista egyház tanításait?
9. Alapos vizsgálat alapján az-e a véleményed, hogy tanításaink összhangban vannak a Szentírással?
10. Akarod-e azokat hirdetni, és megtartani?
11. Tanulmányoztad-e egyházunk rendjét, és munkamódszerét?
12. Egyetértesz-e egyházunk vezetésének és munkamódszerének jellegével?
13. Akarod-e azokat támogatni és fenntartani?
14. Akarod-e a gyerekeket mindenütt szorgalmasan tanítani?
15. Akarsz-e családlátogatásokat végezni?
16. Akarod-e a bűnt és az önmegtartóztatást szóval és jó példával elől járva ajánlani?
17. Elhatároztad-e, hogy minden idődet Isten ügyének szenteled?
18. Nem terhelnek-e olyan adóságok, amelyek szolgálatodban akadályt jelentenének?
19. Megfogadod-e az alábbi tanácsokat? a) Légy szorgalmas! Soha ne légy tétlen! Ne foglalkozz soha haszontalan dolgokkal! Ne fecséreld el az időt! Sohase tartózkodj egy helyen hosszabb ideig, mint ameddig feltétlenül szükséges! b) Légy pontos! Tégy mindent a maga idejében! Ne gondold, hogy szabályainkat meg kellene jobbítanod, hanem tartsd meg azokat; nem félelemből, hanem a jó lelkiismeret érdekében!

A diakónusok felvételére alkalmazva a 10. kérdés így hangzik: akarod-e teljes szívből szolgálni a szenvedőket? (336. cikkely)”

Felhasznált irodalom

Egyházrend 2018. Magyarországi Metodista Egyház, Budapest, 2018.

Az egyházi szolgálatok etikájának értékszempontjai Luther Márton nyomán

Dr. Orosz Gábor Viktor – Evangélikus Hittudományi Egyetem

Bevezetés

A "protestáns munkamorált" sokan szigorú követelmények sokaságának tartják. Luther Mártonnak az a tézise azonban, hogy a hivatás az ember Isten általi elhívása, a maga idejében nemcsak felszabadító erővel bírt, de méltóságot is adott az ennek tudatában végzett munkavégzésnek és szolgálatnak. Addig csak a cölibátusban folytatott kolostori élet számított Istennek szentelt és igazán tetsző életformának. Luther világossá tette: mindenki tehetséges valamiben és e tehetségnek a közjó szolgálatára fordítása felelősségteljes életet jelent Isten színe előtt. Példaként hozza Luther az egyszerű szobalányt, aki naponként felseper, kinek munkája nem kevésbé értékes a hercegénél, aki a fejedelemségét kormányozza³⁰.

A munka világát, amely a kolostorok falain kívül valósul meg, Luther jelentősen felértékeli. Létrejön a lutheránus munkaetika, jellemzője a hétköznapi szorgalmas és fegyelmezett munkavégzés, azaz a hétköznapi Istentisztelet. Luther számára ugyanakkor az is fontos, hogy a gazdaság ne a mammont, hanem a közösséget szolgálja. Élesen bírálja ezért a pénzügyleteket, különösen azokat, amelyek csak az egyének meggazdagodását szolgálják és nem a közjót. Figyelemreméltó a reformátori munkaetikában, hogy nem csak a pénzért végzett munka termel „jövedelmet”, hanem azok a tettek is, amelyek a közösséget szolgálják, így például a gyermeknevelés, vagy az idősek gondozása. Ebből is látszik, hogy Luther munka- és szolgálatértelmezése tulajdonképpen sokkal átfogóbb a mai, általánosan elterjedt nézeteknél.

1. Lelki szabadság és testi szolgálat

A reformátor tudatosan különbözteti meg a „Keresztény ember szabadságáról” 1520-ban írt művében *a lelki szabadságot a testi szolgálattól*. A hit a keresztyén ember szabadságának alapja, mert azáltal, hogy Istenhez köt, lelkileg szabaddá tesz mindentől és mindenki mástól a világban. Mivel az ember hite által szabad és független azon világi dolgok, amelyek életében az elsődleges helyre törő meghatározók akarnak lenni, ezáltal szabaddá válik az önzetlen jó cselekvésére, tehát hogy ne a maga üdvösségének megszerzésére törekedjen, hanem önzetlenül szolgáljon embertársainak. *A hitből fakadó jó cselekedet szolgálat*. Ezen dogmatikai meggyőződésből fakadó tétel adja az egyházi szolgálatok etikájának teológiai hátterét. Másként fogalmazva: a hitben gyökerező szabadságtudatnak és az ebben sokrétű területre találó szolgálatnak mások javára, szeretetben kell kifejeződnie.³¹ Krisztus, az Isten Fia, szolgává lett értünk. Ezért a hívő ember is önmagát adja oda szolgálatban embertársaiért. A latin szövegváltozat háromszor is megismétli – ebből láthatóan nem csak a diakóniai teológia égisze

³⁰ Vö. Kässmann, Margot: Grusswort In. Arbeit aus Berufung. Themenheft zum Reformationsjubiläum 2017 Impulse der Reformation für Wirtschaft, Arbeitswelt und Kirche. 3. o. <https://www.kwa-ekd.de/blog/2017/02/das-neue-themenheft-ist-da/> (Megtekintve: 2020. 09. 22.)

³¹ Pröhle Károly: Bevezetés Luther négy iratához. In. Luther Márton négy hitvallás (Fordított és a bevezetést írta: D. Dr. Pröhle Károly) A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya Budapest, 1983. 6-8. o.

alatt - a szállóigévé vált mondását: "Odaadom magamat mintegy Krisztusként embertársaimnak, ahogyan Krisztus nekem adja önmagát. [...] Mindenkinek a másik számára mintegy Krisztussá kell lennie, hogy egymás Krisztusává legyünk, és mindenkiért magává Krisztussá, vagyis igazi keresztyénekké. [...] Ha hiszünk benne, és egymásnak kölcsönösen Krisztusa vagyunk, akkor azt tesszük embertársainkkal, amit Krisztus tesz velünk."³² Innen érthető az alábbi tétel:

A keresztyén ember szabad ura mindennek,

és nincs alávetve senkinek.

A keresztyén ember készséges szolgája mindennek,

és alá van vetve mindenkinek.

Ez a két állítás együtt, a teológiában használt paradoxonoknak megfelelően, egy magasabb valóságra mutatva és abban értelmezve bizonyulhat igaznak. Ezért, ha így kiderül róluk, hogy összeillenek, akkor kitűnően igazolják tanításunkat – érvel Luther. „Mert mindkét tétel magától Páltól származik, aki ezt mondja Kor 9,19-ben: »Ámbár szabad vagyok, mindenek szolgájává tettem magamat«, valamint Róm 13,8-ban: »Senkinek semmivel ne tartozzatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek«. Mert a szeretet természeténél fogva készséges és engedelmes az iránt, akit szeret.”³³

2. A beteglátogatói szolgálat

Luther egyházi szolgálatról szóló gondolatainak bemutatását és azok mai teológiai véleményalkotásunkra gyakorolt hatásainak vizsgálatát talán leszemléletesebb a reformátor un. Asztali beszélgetései során elhangzott és lejegyzett kijelentéseivel folytatnunk. Istent imádsággal kell megfogni címen közölt beszélgetésben így fogalmaz:

„Az egyházat a kedves jó imádság tartja fenn, mert az imádság mindmostanáig a legjobb szolgálatot tette az egyháznak. Így tehát ezután is imádkozni kell. Ezért is mondja Krisztus: „Kérjétek, és adatik nektek; keressetek, és találtok; zörgessetek, és megnyitvatik.” (Mt 7,7)³⁴

Okkal kezdünk minden egyházi szolgálatot imádsággal, ami nem válhat formalissá. Az imádság kifejezi az embernek Istenre utaltságát és annak tudatát, hogy amit tesz és tenni fog, azt Isten nevében teszi. Mint küldött áll a szolgálatban, aki mandátumát Istentől kapta. Teológiai értelemben a küldő és küldött kommunikációjának legközvetlenebb és leghatékonyabb módja az imádság.

Hogyan viselkedjenek az egyházi szolgálattevők járvány idején? A beteglátogatás szolgálata szünetelhet-e, ha a kórság válogatás nélkül szedi áldozatait? Veszélybe sodorhatja-e a szolgálattevő családját és szeretteit azzal, hogy fertőző betegségben szenvedőket látogat –

³² Idézi Pröhle Károly In. Luther Márton négy hitvallás (Fordított és a bevezetést írta: D. Dr. Pröhle Károly) A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya Budapest, 1983. 9. o. (WA 7,66)

³³ Luther Márton négy hitvallás (Fordított és a bevezetést írta: D. Dr. Pröhle Károly) A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya Budapest, 1983. 34. o.

³⁴ LVM 8. 611. o.

(tulajdonképpen akkoriban - a maihoz képest minimális óvintézkedések mellett)? Ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban nagyon világosan fogalmazott Luther:

„Valaki elmondta, hogy Nürnbergben két prédikátor meghalt pestisben, és felvetődött a kérdés: vajon egy prédikátor, aki csupán a prédikátori teendőkre van kötelezve, pestisjárvány idején jó lelkiismerettel megtagadhatja-e szolgálatát a betegektől azzal, hogy nem látogatja meg őket? Erre Luther doktor így felelt:

– Bizony, hogy nem! A prédikátorok ne nagyon meneküljenek a ragály elől, nehogy megrémítsék a népet. Mondogatják ugyan, hogy kímélni kell a lelkészeket és a prédikátorokat, és nem helyes pestis idején túlságosan megterhelni őket, de csak azért, hogy ahol időközben a dögvész a papok egy részét elragadja, akkor legyenek mások, akik látogatják a betegeket. Másfelől a papokat sem kell kerülni pestis idején, ugyanis azt látjuk, hogy senki sem keresi fel őket, az emberek óvakodnak tőlük. Ezért az volna jó, ha ezzel a feladattal nem az összes lelkészt bíznák meg, hanem csak egyet vagy kettőt. Ha rám kerülne ennek sora, nem félnék és nem ijedeznék. Eddig három pestis járványt éltem túl, és jártam jó néhány pestises betegnél, úgymint Schadewalt-nál, akinek két családtagja is elkapta, én pedig kézzel érintettem őket, mégsem lett semmi bajom, hála Istennek. Rögtön utána hazamentem, és az én Margaretámnak, aki akkor még kislány volt, hozzányúltam a szájához mosdatlan kézzel. Mentségem, hogy megfeledeztem magamról, máskülönben nem tettem volna, mert akkor megkísértettem volna Istent!”³⁵

Pandémia idején különösen is tanulságos a reformátor álláspontja. Egyrészt félti a szolgálatban álló papokat a pestis válogatás nélkül pusztító csapásától. De ennek a féltésnek a háttérében is az evangélium folytonos továbbadásának sérülékenysége áll. Ha nem marad igehirdető, akkor ki fogja az evangéliumot tisztán hirdetni és ha nem maradnak papjaink, akkor ki fogja a szentségeket helyesen kiszolgáltatni? A kockázatvállalás az észszerűség határain belül kell, hogy maradjon, különben oly mértékű veszteséggel kell szembenézni, ami tulajdonképpen a missziói parancsban foglaltakat is veszélyezteti: nem lesz, aki kereszteljen, tanítson és a jó hírrel vigasztaljon. Tehát legyenek látogatók, de ne tegye ki magát az összes lelkész a látogatás körülményeiből fakadó veszélynek. Ám ebből az is következhet, hogy járvány idején is felkeresik őket a hívek, nem tartva a betegség fokozott kockázatától.

3. A tanítói szolgálat

A rátermett lelkipásztor hivatása című beszélgetésben elsősorban a szolgálattelvő rétori rátermettsége kerül előtérbe, ahol az üdvös tanítás érvényesülésének érdekében a meggyőző és hatékony beszéd készségével a lelkész megfelelően tud ellenszegülni a hamis tanításnak, *ezzel* „jó katona és pásztor a jól táplált nyájnak”. Elsődlegesen tanítói szolgálatot végez, de meg is óvja a rábízott „báránkákat” a hamis tanítók rontásától.

– A derék, hűséges lelkipásztor és pap egyszerre kell, hogy képes legyen táplálni és védelmezni; mert ha védelmezni nem tud, akkor a farkas a juhokat annál szívesebben falja fel, minél jólátpláltabbak és kövérebbek. Ezért int Szent Pál, oly nyomatékosan, hogy a püspök értsen hozzá és legyen hatalma arra, hogy az üdvös tanítást pontosan, helyesen, annak rendje

³⁵ LVM 8. 627. o.

és módja szerint adja elő, hogy belefojtsa az ellenfelekbe a szót, és tudjon nekik ellenszegülni. A prédikátor egyszerre kell, hogy katona és pásztor legyen. Táplálni annyi, mint tanítani, és ez a legnehezebb mesterség; ezért hát szükséges, hogy éles fogak legyenek a szájában, és kell tudnia védelmezni és harcolni.”³⁶

A tanítói szolgálat mellett ezért lényeges tudatosítani azt a nélkülözhetetlen apologetikus attitűdöt, amely a 21. század összetett eszmerendszerei, politikai törekvései, gazdasági érdekei között azok érdekében kell érvényesíteni, akik Krisztus nyomán, de a mai életkörülmények szokatlan másságának sűrűjében szeretnének erkölcsös életet élni. Különösen igaz lehet mindez a valláspedagógia és a hitoktatás területén.

4. Az igehirdetői szolgálat

A prédikatori szolgálat belső nehézségeivel kapcsolatban írja Luther: „Krisztus prédikálása [...] veszélyes tisztség.”³⁷ Amikor Luther visszaemlékezik a szolgálatba való elhívására, többször úgy szól róla, hogyha előre tudta volna, milyen következményekkel jár mindez, akkor nem vállalja magára:

„Ha ezt annak idején tudtam volna, sohasem prédikáltam volna, hanem Mózással együtt azt mondtam volna: »Kérlek, Uram, csak küldd, akit akarsz.« (2Móz 4,13) Senki nem tudott volna rábírní a prédikálásra.”³⁸

Ugyanakkor a küldő személye és a belőle fakadó erő és derű képes átsegíteni a külső támadások által okozott sérelmeken.

„Isten igen csodálatraméltó módon intézte, hogy nekünk, nyavalyás prédikátoroknak rendelte igéje prédikálását, és hogy kormányozzuk a szíveket, melyekbe pedig nem tudunk betekinteni. Csakhogy ez a hivatás Urunk Istenünké.”³⁹

Már-már shakespeare-i toposzokat szólaltat meg Luther, amikor az igehirdetői szolgálat sajátosságaiból fakadó nehézségekkel szembesít. Tanuljunk meg nevetni! Nevet rajtunk a világ? Nevessünk vele mi is önmagunkon és szolgálatunkon – „hiszen nem bolondság-e az igehirdetés, és nem bolond-e benne a prédikátor maga is?”⁴⁰ Az evangélium hirdetésének valódi feladata az, hogy segítség és orvosság legyen a kétségekkel küzdő lelkiismeretnek. Ennek a szolgálatnak ezek az igéi: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek.” (Mt 11,28) Az igehirdetői szolgálatnak meghatározó szegmense, az az érzékenység, amely az igehirdetőt alkalmassá teszi arra, hogy a szívekhez szóljon. Milyen szívesen betekintenénk abba, hogy igehirdetéseinkhez hogyan kapcsolódnak az igehallgatók gondolatai. Ám annak tudata, hogy Isten az, aki prédikátorait elhívta, magasabb síkra emeli e szolgálat negatív és pozitív élményeit. Az erkölcsi mérícskélés, a statisztikák és gazdasági mutatók szintjéről a Jézus Krisztussal beköszöntött új lét dimenziójába, amit az Isteni

³⁶ LVM 8. 147-148. o.

³⁷ LVM 6: 291. o.

³⁸ LVM 6: 291. o.

³⁹ LVM 6: 376. o.

⁴⁰ Vö. Csepregi Zoltán: Szerkesztői előszó. In. LVM 6. 17. o.

agapé határoz meg. Ebben a dimenzióban nem az esztétikai, nem az erkölcsi, hanem az Istennel való bensőséges kapcsolatból fakadó küldetésélmény a határozza meg a profán értelemen vett eredmény-élményt.

5. Szolgálat és hatalom

A korábbi részekről eltérően, mielőtt a hatalom lutheri értelmezésére sor kerülne, lényegesnek tartom Dietrich Bonhoeffernek a keresztények egymáshoz tartozásának mikéntjét bemutató sorait kiemelni: „*A keresztyén közösség olyan közösség, amely Jézus Krisztus által, Jézus Krisztusban áll fenn. Se több, se kevesebb nem lehet ennél. (...) Csakis Krisztus által, csakis Krisztusban tartozunk egymáshoz.*”⁴¹ Az összetartozás közösségi dimenziójában az összetartó erőt Krisztus szeretetének megtapasztalása és e tapasztalatból eredő, a felebarát irányában megnyilvánuló viszonzszeretet mintázatát Krisztus teste adja. Bonhoeffer sorainak mintegy kiegészítéseként idézhető fel Friedrich Schleiermacher bölcsessége, aki a következő, széles perspektívákat nyitó és egyben az egyház egyoldalúan értelmezett közvetítő funkciójával szemben álló nézetet fogalmazta meg: annyira álok kapcsolatban az egyházzal, amennyire kapcsolatban álok Krisztussal, viszont nem kell kapcsolatban állnom az egyházzal, hogy kapcsolatban állhassak Krisztussal. Mindkét teológus soraiból kitűnik a keresztény ember közvetlen kapcsolatának ajándéka Krisztussal, szemben bármiféle közvetettséggel, ami eme viszony útjába állhatna. A bűnbánat szentségéről szóló szermójában fogalmaz így Luther:

„Szent Péter kulcsai és hatalma nem hatalom, hanem szolgálat. A kulcsok nem Szent Péternek, hanem nekem és neked adtak. A kulcsok a tiéd és az enyém, mert Szent Péternek nincs szüksége rájuk mint püspököknek vagy pápának, és nem is az ő hasznára vannak, hanem minden előnyük az, hogy a bűnösöknek segítenek, hogy lelkiismeretük megvigasztalódjon és megerősödjön. Krisztus így rendelte, hogy az egyházi hatalom szolgálat legyen (vö. Mt 20,27), hogy a lelkészek a kulcsokkal semmiképpen se maguknak, hanem mindannyiunknak szolgáljanak.”⁴²

Jóllehet a hatalom gyakorlása a reformáció korát megelőzően is a *legitimitás és konszenzus*, vagy a *kényszer és erőszak közötti előzetes döntést feltételezte*.⁴³ Az un. *pasztorális hatalom* ellentétben van a „szokásos” politikai hatalommal. Hiszen a pásztor *nem egy adott terület felett uralkodik, hanem egyének sokasága felett*, a nyáj felett kell uralkodnia.⁴⁴ Hatalma ezért nem a hódításban, kizsákmányolásban, leigázásban, elnyomásban nyilvánul meg, mindezzel szemben elsődleges feladata, hogy *másokkal jól tegyen*: „zöldellő rétekre vezessen”⁴⁵. Morális elkötelezettségének sajátossága, hogy önmagát fel kell áldoznia (mint láttuk, nem kollektíven) a nyáj érdekében. Hagyományos hatalomfelfogás szerint ez a mechanizmus éppen fordított: aki jó polgár akar lenni, az előljáró parancsára fel kell áldoznia *ön magát*. Mindehhez Foucault-tal együtt azt a kitélt is megfogalmazhatjuk, miszerint a pasztorális hatalom individualista és nem

⁴¹ Dietrich Bonhoeffer: Szentek közössége. Harmat Kiadó, Budapest, 1997. 11.

⁴² LVM 8: 130. o.

⁴³ Vö. Mackey, James P.: Power and Christian Ethics. Cambridge University Press, 1994. 2-4.

⁴⁴ Vö. Foucault, Michel: Szexualitás és hatalom. In. Uő. Nyelv a végtelenhez. Latin Betűk, Debrecen, 1999. 271-285.

⁴⁵ Uo. 278. o.

globális: minden egyes egyén üdvösségéért a pásztor (is) felel. A feloldozás a pasztorális hatalommal élés legnyilvánvalóbb eszköze. Erről így ír a reformátor:

„A papnak elegendő jele és oka van a feloldozáshoz, ha látja, hogy a feloldozást kívánják. Ennél többet nem köteles tudni. Ezt azért mondom, hogy a kulcsok legkegyelmesebb hatását szeressék és becsüljék, és ne vessék meg egyesek visszaélései miatt, akik semmi többet nem tudtak használatukról, hanem kiátkoznak, fenyegetnek és gyötörnek vele, merő zsarnokságot csinálnak az ilyen kedves, vigasztaló hatalomból, mintha Krisztus csak az ő akaratukat és hatalmukat erősítette volna meg a kulcsokkal.”⁴⁶

Ugyanakkor Luther álláspontja szerint minden embernek tudatosítani kell magában, hogy „nem segíthetünk magunkon, hanem erre egyedül Isten képes, cselekedeteink pedig nem elégségesek”. Amennyiben ez számunkra is tudott és nem csak ismert állítássá lesz, akkor békességünk lesz Istenben.

6. A szolgálatok derűje

Az egyházi szolgálatokhoz fűződő lutheri gondolatok értékskáláját természetesen csak az összes értékszempontra megnevezése és vizsgálata után lehet csak felállítani, ami meghaladja a rövid referátum kereteit. De már a fenti szövegelemzések alapján is kitűnik, hogy az evangélium szolgálat, Isten ígéjének hirdetése áll a szolgálatok centrumában és ennek rendelődik alá minden más érték. Ezért vallja Luther: „biztosnak és kétségtelenül bizonyítottnak tekintjük tehát, hogy a lélek mindent nélkülözhet, kivéve Isten ígét, amelyen kívül semmi más nem segít rajta. Az ige birtokában pedig gazdag, semmi hiányt nem szenved, mert az ige az élet, igazság, világosság, igazságosság, üdvösség, öröm, szabadság, bölcsesség, erény, kegyelem, dicsőség és minden jó ígéréte felmérhetetlen gazdagsággal.”⁴⁷ Ebben semmi meglepő nincs azok számára, akik a reformátor teológiáját kicsit is ismerik. Ami meglepő a mai olvasó számára, az meggyőződésének ereje és teljességet sugárzó optimizmusa, ami nélkül a *szabadon végzett szolgálat* sem létezhet, csak megrémíszthet e fogalmak – szabadság és szolgaság - együttes említésének ellentmondásosságából következően. A szabadságból fakadó szolgálat etikája csak Krisztus kegyelme és értékdimenziója felől értelmezhető derűsen:

A keresztyén ember szabad ura mindennek,

és nincs alávetve senkinek.

A keresztyén ember készséges szolgája mindennek,

és alá van vetve mindenkinek.

⁴⁶ LVM 8: 130. (15.)

⁴⁷ Uo. 34-35. o.

Rövidítések

LVM = Luther válogatott művei. 5–9. köt. Szerk. Csepregi Zoltán et al. Luther Kiadó, Budapest, 2011–2020.

Irodalom

Bonhoeffer, Dietrich: Szentek közössége. Harmat Kiadó, Budapest, 1997.

Csepregi Zoltán: Szerkesztői előszó In. LVM 6. 11-38. o.

Foucault, Michel: Szexualitás és hatalom. In. Uő. Nyelv a végtelenhez. Latin Betűk, Debrecen, 1999.

Kässmann, Margot: Grusswort In. Arbeit aus Berufung. Themenheft zum Reformationsjubiläum 2017 Impulse der Reformation für Wirtschaft, Arbeitswelt und Kirche. In. <https://www.kwa-ekd.de/blog/2017/02/das-neue-themenheft-ist-da/> (Megtekintve: 2020. 09. 22.)

Luther Márton négy hitvallás (Fordított és a bevezetést írta: D. Dr. Pröhle Károly) A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya Budapest, 1983.

Mackey, James P.: Power and Christian Ethics. Cambridge University Press, 1994.

Pröhle Károly: Bevezetés Luther négy iratához. In. Luther Márton négy hitvallás (Fordított és a bevezetést írta: D. Dr. Pröhle Károly) A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya Budapest, 1983.

Etikai üzemzavar a vezetésben – tanulságok egy rangos világi tanulmányból

Dr. Tomka János – Pünkösdi Teológiai Főiskola

Mulasztások

Az egyik legfontosabb egyházi szolgálat a vezetés, ugyanakkor a vezetésre való felkészítés a lelkészképzés és továbbképzés talán legelhanyagoltabb területe. Hans-Jürgen Abromeit püspök rendkívül plauzibilisen ír ennek a mulasztásnak fájdalmas következményiről: „...a lelkési munka mindennapjai túlnyomórészt menedzseri tevékenységgel telnek, amire viszont a teológusokat nem készítik fel. A képzettség és a gyakorlati tevékenység között tátongó űr következményei a korán elhasználódó személyiségek, a frusztrált gyülekezetek, és egy olyan társadalom, amelyben az egyházak, különösen a protestáns egyházak arculata alig ismerhető fel.” (Abromeit, 2008: 10)

Az utóbbi években több mérvadó felmérés készült arról, hogy mi az a legfontosabb képesség, amelyet az emberek elvárnak a vezetőktől. Ezek szerint magas etikai és morális sztemderdek; szilárd erkölcsi ítélő- és döntéshozatali képességet. Azonban sajnos semmi jó nem mondható el a legjobb vezetőképző intézmények etika oktatási gyakorlatáról: „... az üzleti iskolák jórészt mellőzték az értékek és az etika oktatását, mivel ezek nem részei az ilyen intézményekben hagyományosan oktatott akadémiai tárgyak körének. A következmények katasztrofálisak.” (Podolny, 2009)

Kiszámíthatóság egy kiszámíthatatlan világban

Sokszor panaszkodunk életünk, munkánk és környezetünk teljes kiszámíthatatlanságára. A rövid előadásomat és tanulmányomat elsősorban megalapozó cikk szerint azért létezik biztos módszer - legalábbis a Podolny-féle katasztrófa előidézésére: „Az etikátlan viselkedések kedvező eredmények miatti megjutalmazása a hosszú távú katasztrófa előidézésének biztos módszere.” (Bazerman, Tenbrunsel, 2011) A két kiváló szerző írása - amely a legrangosabb nemzetközi menedzsment-szaklapban jelent meg - bemutatja, hogy a nagy szervezetek etikusságra törekvő vezetői tipikusan milyen etikai vétségeket követnek el, amelyeknek gyakran nincsenek is tudatában.

A szerzők öt ilyen etikátlan lépést írnak le számos kiváló példával illusztrálva, valamint javaslatokat tesznek az etikátlan viselkedésekhez vezető torzítások gyógyítására. Ezekből sokat tanulhatnak a keresztény vezetők annak ellenére, hogy a cikk nem épít bibliai elvekre és történetekre. A terjedelmi korlátok sajnos nem teszik lehetővé a tanulmány részletes ismertetését, de az érdeklődők díjmentesen igényelhetik a szerző mail-címén (ld. fejlécben).

Etikai lábnyomok

Meg kell állapítanunk, hogy általában nem csak az etikátlan viselkedésünkről nincs tudomásunk, hanem ezek következményeiről sem (Tomka, 2014). Az etikátlan lépések következményeit elneveztem etikai lábnyomoknak – az ökológiai lábnyomok analógiájára.

Bevallom, fogalmam sincs arról, hogy mi lenne az etikai lábnyom megfelelő mértékegysége, lehet-e egyáltalán kalkulálni, és mekkora az emberiség etikai kapacitása – ha már a Földnek van biológiai kapacitása. Ezek a bizonytalanságok ugyanakkor nem akadályozhatnak meg a cselekvésben, hiszen az etikai lábnyomok hatalmasnak tűnnek és valószínűleg elértük az emberiség etikai kapacitásának felső határát.

A továbbiakban az említett tanulmányból vett idézetek segítségével összefoglalom az egyes etikátlan lépések lényegét (az egyértelműség miatt elhagyom a cikkekre való hivatkozást), ezután egy-egy személyes példát mutatok be röviden, majd ismertetek egy-egy releváns bibliai példát, és végül rávilágítok az etikátlan lépés által hagyott lábnyomra.

Első etikátlan lépés: Rosszul megfogalmazott célok

„Célokat jelölünk ki, és különféle ösztönzőkkel támogatjuk az elérésüket a kívánt viselkedés elősegítése érdekében, de ezek negatív magatartást váltanak ki.”

A legkülönbözőbb területeken figyelhetjük meg ezt a pusztító jelenséget: a kereskedelemben, az ügyvédi irodákban, a tanácsadó cégeknél, az egészségügyben, a felsőoktatásban, a kutatóintézetekben, sőt a gyülekezeti jelentésekben is. Évekkel ezelőtt volt egy fiatal, okos, szorgalmas és az igazságosságra roppant érzékeny munkatársam. A munka mellett végezte tanulmányait vezetés és szervezés mesterszákon, és megkért, hogy nézzem át is szakdolgozatának tervezetét. Ezt örömmel tettem, mert nagyon érdekelt és az érdeklődési körömbé vágott a témája. Amikor átbeszéltük visszajelzéseimet, megkérdeztem tőle, hogy tulajdonképpen hány kérdőívet dolgozott fel. Válasza: a követelmény minimum 50 volt, de csak 28-an küldték vissza a válaszokat, így a másoktól hallott módszerrel éltem, vagyis a szakdolgozatban a dupláját írtam, így tulajdonképpen nem is sérültek a relatív eredmények.

A Biblia sok helyen figyelmeztet, hogy egy bűnös gyakorlatról van szó, például: *„Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert tizedet adtok a mentából, a kaporból és a köményből, de elhagyátok mindazt, ami a törvényben ezeknél fontosabb: az igazságos ítéletet, az irgalmasságot és a hűséget; pedig ezeket kellene cselekedni, és azokat sem elhagyni.”* (Mt 23,23)

Az első lábnyom: távolodás a valódi céloktól. Hiába aktualizálják és finomítják feletteseink vagy a szabályokat alkotó szervezetek a számszerű követelményeket, ezzel csak azt érik el, hogy egyre rafináltabb jelentéseket adjunk le, amelyeknek semmi közük sincsen a való élethez. Nagyon sok esetben a munka két, egymással alig összefüggő részre szakad: egyik maga a munka, másik a munkáról szóló jelentés, mégpedig úgy, hogy az utóbbi fontosabbá válik, mint az előző. Ily módon két hibát követünk el, az első, hogy nem gyakoroljuk az egyik sarkalatos erényt, az igazságosságot. A második: miközben képmutató módon kényesen ügyelünk arra,

hog formailag megfelelünk a követelményeknek, sok esetben elhanyagoljuk, hogy tartalmilag jól végezzük a ránk bízott feladatokat.

Második etikátlan lépés: Érdekvezérelt vakság

„Szemet hunyunk mások etikátlan viselkedése felett, ha az érdekünk úgy kívánja, hogy ne tudjunk róla.”

Ráadásul saját hasonló magatartásunkat illetően szinte teljesen vakok vagyunk. Egy nagy vállalatcsoport HR és szervezetfejlesztési igazgatója utasította a csoporthoz tartozó számos leányvállalat vezetőjét, hogy hajtsanak végre egy olyan központi rendelkezést, amely súlyos ellentmondásban volt saját szakmai és erkölcsi meggyőződésével. Négyszemközti beszélgetésünk során szóba került ez a téma is. A nagyon korrektnek és jó vezetőnek megismert hölgy azt mondta, hogy szakmailag nem értett egyet a rendelkezéssel, de hát ez egy „fentről” érkezett vezetői döntés volt, így nem volt más választási lehetősége, mint végrehajtani. Tulajdonképpen lett volna még egy lehetőségem – mondta – mégpedig az, hogy „hazamegyek” (ami azt jelenti, hogy többet nem ment volna be a céghez dolgozni), de ezt senki nem vette volna észre (vagyis azonnal találtak volna valakit a pozíciójára, aki minden gondolkodás nélkül végrehajtotta volna az igazságtalan rendelkezést)...

Jóábhhoz, a hadvezéréhez eljutott egy erkölcsileg igencsak megkérdőjelezhető parancs. *„Így történt a város ostrománál, hogy Jóáb Úriást arra a helyre állította, amelyről tudta, hogy ott kemény harcosok vannak... Meghalt a hettita Úriás is.”* (2Sám 11,16-17)

Jóáb tehát végrehajtott egy olyan parancsot, amelyet saját normái szerint meg kellett volna tagadnia, vagy legalábbis elszabotálhatta volna. Nem volt más választási lehetősége – hallhatjuk a védelmezők kórusát – hiszen parancsot kapott arra, hogy egyik leghűségesebb katonáját olyan helyre ossza be, ahol biztos halál vár rá. A kiváló hadvezér tisztában volt vele, hogy ez nem egy törvényes parancs volt, hiszen, ha gyanú merült volna fel Úriással kapcsolatban, akkor le kellett volna leplezni és ítéletet hozni ellene. Ismerjük a Bibliából, hogy Jóábot különben sem olyan fából faragták, hogy nem mert volna ellentmondani a királynak. Úgy tűnik, valamilyen érdeke fűződött ahhoz, hogy ne hadvezéri kötelességének megfelelően járjon el, azaz a háborús helyzet adta lehetőségek között ne sodorja felelőtlenül veszélybe katonái életét. Mi volt ez az érdek? Csak találgatni tudunk, például: újabb érdemeket akart szerezni a királynál, nehogy eszébe jusson őt leváltani; egyszerűen így volt kényelmesebb, hiszen így nem kellett védekeznie a királynál egy várható számonkérésnél. Mindenesetre ez a megoldás tűnt neki egyszerűbbnek. Nem ez ismétlődik meg újra és újra napjainkban is? Így történt, ezt mondták, ezt kellett csinálni, nem kell mindent érteni...

A második lábnyom: belső meghasonlás. Valami ilyesmi volt az említett történetben, az igazgatónő esetében. Látszott rajta, hogy egyáltalán nem volt megelégedve magával. Becsületére legyen mondvá, hogy néhány hónap múlva „hazament”, nem vállalta, hogy lelkiismerete ellen cselekedjen a továbbiakban, és otthagya jól jövedelmező állását. A meghasonlás jelei megjelentek Jóáb esetében is. Jelentést küldött az ütközet egész lefolyásáról a királynak. Mielőtt elküldte volna, titokban kioktatta a küldöncöt: ha a király haragra lobbanna a nyilvánvalóan súlyos hadvezetési hiba miatt, akkor nyugtassa meg, borzalmas helyzet volt,

de így is csak néhányan haltak meg, köztük Úriás is. Megjegyezzük, hogy Dávid nem gerjedt haragra, hanem még ő nyugtatta meg Jóábot a küldöncön keresztül...

Harmadik etikátlan lépés: Közvetett vakság

„Kevésbé tartunk másokat felelősnek az etikátlan viselkedésért, ha azt egy harmadik fél által hajtották végre.”

Az utóbbi években igen divatos lett az „outsourcing”, vagyis a kiszervezés gyakorlata. Eszerint sok vállalat bizonyos tevékenységei megvalósítására egy másik céget bíz meg, mondván ők jobban értenek azokhoz a folyamatokhoz, mint mi, így fókuszálhatunk a fő feladatainkra, ők pedig professzionálisabban és olcsóbban megoldják a kiszervezett feladatokat. Az utóbbi években be kellett látnunk, hogy az említett célokat több okból sajnos roppant nehéz elérni, de az kevés cégvezetőben tudatosult, hogy az „outsourcing” sok esetben az erkölcsi döntések és az etikátlan cselekedetek kiszervezését is jelenti. Sajnos túl sok „etikus” vezetőtől hallottam: mi soha nem adunk vissza tíz százalékot a megbízó képviselőjének; ha valamelyik alvállalkozónk így tenne, arról nem tehetünk... Valóban nem tehet róla a lelkiismeretét így megnyugtató vezető? Végso soron ki adja a megbízást a korrupcióra, és ki fedezi ennek költségeit?

Az előző pontban olvashattunk Joáb hadvezér érdekvezérelt vakságából fakadó gonosztettéről, és arról, hogy hogy ehhez jelentősen hozzájárult egy népellenes parancs. Megdöbbenő módon a lepecsételt levélben küldött parancsot maga a halálraítelt Úriás adta át a katonai főnököknek. Még megdöbbentőbb azonban, hogy a levelet Izráel hős, más esetekben rendkívüli erkölcsi bátorságot tanúsító, máig világhírű királya, Dávid írta és küldte el. Az etikátlan lépések sajnos nagyon sokszor kapcsolódnak egymáshoz, az egyik elősegíti a másikat...

Bibliai példánk Dávid király jól ismert gaztettéhez kapcsolódik. Elcsábította Betsabét, egyik leghűségesebb katonájának, Úriásnak a feleségét. Dávid azt hitte, úgysem fog kitudódni a bűne, hiszen a férj távol volt a háborúban, szolgálai meg hozzászoktak, hogy jobban járnak, ha megtartják maguknak a palotában látottakat... Mint tudjuk azonban, hogy Betsabé teherbe esett. Dávid hatalma csúcsán egy zseniálisnak tűnő megoldást talált a problémára: hazahívatta Úriást, hogy beszámoljon neki az harc állásáról. Miután ez megtörtént, a király hazaküldte feleségéhez, még ételt is küldött az asztaláról, hogy feleségével együtt jól érezze magát. Azt remélte, hogy katonája él majd a lehetőséggel, de óriási meglepetésére Úriás nem ment haza. Abban a korban háború idején a katonák tartózkodtak a nemi kapcsolattól – ezt persze Dávidnak tudnia kellett, de ő ekkor már érdekvezérelt vakságban szenvedett... Fogta magát és „...levelet írt Dávid Jóábnak, melyet Úriással küldött el... Állítsátok Úriást az arcvonalba, ahol legerősebb a harc, azután húzódjatok vissza, hogy levágják és halálát lelje.” (2Sám 11,14-15) Ki ölte meg Úriást? Az ellenség. Ki állította életveszélyes helyre? Jóáb, a hadvezér. Ki mondta Jóábnak, hogy így tegyen? Dávid, a nagy király. A józan ész azt diktálja, hogy Dávidot tartsuk az igazi gyilkosnak, de ő ezt nem így látta, a közvetett vakság homályosította el látását.

A harmadik lábnyom: A józan gondolkodásra való képesség elvesztése. Sajnos ezt látjuk mind korunk igen tanult és nagy tapasztalatú vezetői; mind a hős, nemes lelkű, szeretett király, a világirodalom legszebb zsoltárainak szerzője esetében. Sok mai vezetőnek senki nem meri felhívni a figyelmét a vakságára, Dávid azonban kivételes helyzetben volt: Nátán próféta egy

olyan példabeszédet mondott el neki, aminek meghallgatása után kimondta a súlyos ítéletet – végül is saját magára. Dávid kigyógyult vakságából és komoly bűnbánatot tartott – de ez már egy másik történet.

Negyedik etikátlan lépés: A csúszós lejtő

„Kevésbé vesszük észre mások etikátlan viselkedését, ha fokozatosan alakul ki.”

Ha nem veszünk észre vagy megtűrünk akár a magunk, akár a ránk bízottak életében kisebb erkölcsi botlásokat, akkor törvényszerűen egyre nagyobbakat fogunk/nak elkövetni. Ha nem fordítunk kellő energiát és figyelmet az őszinte önvizsgálatra és az egyes tettek erkölcsi szempontú elemzésre, akkor törvényszerűen elindulunk az etikátlanság igen csúszós lejtőjén. Minél lejjebb tartunk ezen a lejtőn, annál gyorsabban haladunk a vesztség felé és annál nehezebb kiszállni. Vagy ha mégis sikerül, akkor súlyos árat kell fizetnünk érte.

Volt egy fiatal munkatársam, aki a főiskola elvégzése után a részlegemen kezdett dolgozni. Nagyon jó munkát végzett, egyre komolyabb feladatokat bízta rá, gyorsan lépdelt felfelé a hierarchia lépcsőfokain, és úgy éreztem, hogy tökéletesen megbízhatom benne. Kilenc év után szembesültem azzal, hogy komolyan becsapott, máig sem tudom, hogy ez mikor kezdődhetett. Minden esetre az ügy öt év munkaügyi pereskedésbe és 25 millió forintba került – tíz évvel ezelőtti áron. Hogy lehet, hogy korábban nem vettem észre semmit? Bizonyára lépésről lépésre alakulhatott ki az etikátlan viselkedése, nekem pedig kényelmes volt, hogy elintézte a dolgokat...

Bibliai példánk arra világít rá, hogy a csúszós lejtő milyen veszélyes saját életünkre vonatkozóan. Saul volt Izráel első királya, egyáltalán nem számított erre a megbízatásra, igen alázatos volt és meglehetősen jól indult uralkodása. Miután azonban megkóstolta a hatalom ízét, elindult a csúszós lejtőn. Több figyelmeztetést kapott, például: *„Sámuel ezt mondta (Saulnak): >Milyen kicsiny voltál a magad szemében, és mégis Izráel törzseinek a fejévé lettél, felkent téged Izráel királyává az Úr!... Miért nem hallgattál az Úr szavára? Miért vetted magadat a zsákmányra...<?”* (1Sám 15,17.19) Saul sajnos nem hallgatott a figyelmeztetésekre, és mint a Bibliából tudjuk: egyre súlyosabb bűnöket követett el, nem lehetett megállítani a lejtőn, teljes kudarccal végződött királysága.

A negyedik lábnyom: A bizalom elporladása. Egyre többet beszélünk arról, hogy bizalom nélkül nem tudnak a szervezetek, sőt a társadalom sem megfelelően működni, de szomorúan kell megállapítani, hogy a korábban esetleg valahogyan funkcionáló bizalom is szertefoszlik, mert az erkölcselenség lejtője egyre csúszósabb.

Ötödik etikátlan lépés: Az eredmények túlértékelése

„Kedvező eredmények esetén hajlamosak vagyunk eltekinteni az azt elősegítő etikátlan viselkedéstől.”

Két évtizeddel ezelőtt a cégünknel bevezettük a nemzetközi cégcsoport új etikai kódexét. Néhány héttel az elindulás után a vállalat egyik felső vezetője komoly etikai vétséget követett el. A folyosókon az emberek felháborodva beszéltek az esetről: úgy látszik, most vezeti be a cégünk a kettős erkölcsi kódexet: más normák vonatkoznak a vezetőkre, mint az átlagos

dolgozókra. Operatív vezérigazgató-helyetteseként veszélyesnek ítéltém meg a helyzetet, ezért kértem a vezérigazgatótól egy időpontot. A beszélgetés során elmondtam, hogy én teljes mértékben egyetértek az új etikai kódexszel, és azt is megköszöntem neki, hogy ő is őszinte elkötelezettséggel a bevezetése mellett állt. Ugyanakkor felhívtam a figyelmét: ha a vezetőtársunk vétsége büntetlen marad, az teljesen aláássa a vezetők hitelességét és az etikai kódex értelmét. Meglepetésemre a főnök nem védekezett, nem hárított és nem vádolt felesleges aggodalmaskodással sem. Magába roskadva ennyit mondott: igazad van, de ha most fegyelmet adnék, akkor néhány hónapon belül a teljes vezérkart el kellene küldenem. Sajnos a vezérigazgató nem merte kockáztatni a cég eredményességét, pedig akkor kihasználhatta volna az új etikai kódex bevezetéséből adódó lehetőséget...

Az 5. etikátlan lépésnek van egy minősített esete, azaz nem csak egy tett eredményessége miatt hunyunk szemet az erkölcstelen viselkedés fölött, hanem egy kétes értékű ügyet is eredményesnek, tehát elintézettnak ítélnünk annak érdekében, hogy ne kelljen foglalkozni a kellemetlen etikai kérdésekkel.

Bibliai példánk arra mutat rá, hogy vannak olyan esetek is, amikor egy vezető nem a tett valódi erkölcstelenségét kéri számon, hanem csak a lebukástól akarja megőrizni az elkövetőt és végső soron saját magát is. Így tett Éli, aki negyven éven át állt főpapként és főbíróként Izráel élén. Két pap fia sorozatosan kényszerrel elvette az emberektől az áldozati állatuk legjobb és legértékesebb részeit. Éli nem büntette meg fiait, annak ellenére, hogy papként súlyosan vétettek Isten törvénye ellen és az emberekkel megutaltatták az Istennek való áldozatot, hanem csak azt kérte fiaitól, hogy azért ne tegyenek ilyeneket, mert az emberek a főpapi család rossz hírét keltik. Amikor egy próféta figyelmeztette Élit súlyos tetteire és kemény kérdéseket szegezett neki, a főpap semmit sem válaszolt; hagyta, hogy pap fiai tovább folytatassák kétes üzemleiket.

Az ötödik lábnyom: az értékeket a cinizmus szorítja ki. Ez történt Élivel is. Amikor kiszedte a gyermek Sámuelből, hogy Isten mit mondott neki, ő őszintén elmondta Isten súlyos ítéletét Éli házára vonatkozóan. Ekkor sem tartott a főpap bűnbánatot, ekkor sem esdekelt irgalomért, hanem csak egy rövid mondatot mondott: „Ő az Úr. Tegye azt, amit jónak lát.” (1Sám 3,18) Ez a gondolat nagyon kegyesnek tűnik, de a kontextust figyelembe véve megállapítjuk, hogy a cinizmus lett úrrá a főpap-főbíróon.

Zárszó helyett

A rövid előadás és tanulmány keretei nem teszik lehetővé, annak megvizsgálását, hogy az öt etikátlan lépés egyáltalán elterjedt-e az egyházi szolgálatok kapcsán, ha igen, milyen mértékben és tipikus formákban. Amennyiben felismerhető egyik-másik romboló jelenség, akkor érdemes elemezni ezek mélyebb okait, és őszinte műhelybeszélgetésekben megoldásokat keresni. Ha ezek a jelenségek nem lennének jellemzőek a gyülekezeti és egyházi vezetés területén, akkor is érdemes lenne megvitatni, hogy mit kellene tenni a sokszor észrevétlenül megbúvó etikátlan jelenségek elkerülése érdekében. A most csak felvillantott etikátlan lépések és etikai lábnyomok témakörét minden esetre fontos lenne több szempontból kutatni. Jó lenne, ha a vezetés témájában elmélyedni akaró hittudományi PhD hallgatók értekezésük témájának választásának

a keresztény vezetői etika meglehetősen elhanyagolt, de életbe vágóan fontos számos kérdése közül.

Felhasznált és javasolt irodalom

Abromeit, H-J. (2008): *Mit jelent a spirituális gyülekezet-menedzselés? – A lelkesképzés elengedhetetlen standardjai*; in Fazakas S. (szerk.): *Vezetés az menedzsment az egyházban és diakóniában*, Kálvin Kiadó

Ariely, D. (2008): *Hogyan csalnak a becsületesek?*; Harvard Business Review Magyar Kiadás, 2008. április.

Bazerman, M. H. — Tenbrunsel, A. E. (2011): *Etikátlan lépések*; Harvard Business Review Magyar Kiadás, 2011. május.

Biblia – Istennek az Ószövetségben és az Újszövetségben adott kijelentése, Revidiált Új Fordítás, Kálvin Kiadó, 2014.

Drucker, F. P. (2008): *Drucker minden napra*; Manager Könyvkiadó.

Guinness, O. (Szerk.) (2006): *Eligazodni a zűrzavarban — Bűn és erény az erkölcsi zűrzavar korában*; The Trinity Forum — KEVE Társaság.

Podolny, J. M. (2009): *A végső felelősség az üzleti iskoláké*; Harvard Business Review Magyar Kiadás, 2009. október.

Rae, S. B. (2015): *Erkölcsi döntések – Bevezetés az etikába*; Harmat Kiadó.

Tomka J. (2013): *7 főbűn a menedzsmentben*; in Atalóczy P. (szerk.): *Hagyomány és érték*, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar; 240-251.

Tomka J. (2014): *Etikai üzemzavar*; konferencia-előadás XXVIII. Vezérigazgató Találkozó, Röjtökmuzsaj, 2014. szeptember 11.

Tomka J. (2020): *Bibliai reflexiók a vezetés néhány etikai kérdésére*; in Kiss P. (szerk.): *Gazdaság és lélek - közösség, hit és személyiség szerepe a gazdaságban*, kézirat leadva: 2020. június 18, a Károli Gáspár Református Egyetem tanulmánykötete várhatóan 2020. őszén jelenik meg.

Tomka J. — Bögel Gy. (2018): *Mit hagyunk magunk után? — A Biblia és a menedzsment III.*; Harmat Kiadó.

Tomka J. — Bögel Gy. (2019a): *Vezetés egykor és most — A Biblia és a menedzsment I.*; 2. kiadás, Harmat Kiadó.

Tomka J. — Bögel Gy. (2019b): *Megéri jónak lenni? — A Biblia és a menedzsment II.*; 2. kiadás, Harmat Kiadó.

Speciális teológiai és etikai kihívások a Magyar Pünkösdi Egyház által átvett intézmények vonatkozásában

Rozgonyi Botond adjunktus – Pünkösdi Teológiai Főiskola

Tanulmányomat részben szakirodalomra, egyéb cikkek, tanulmányok mellett elsősorban a globális pünkösdizmus kiváló szakértője, Allan Heaton Anderson magyar nyelven is hamarosan megjelenő művére, melynek címe *An Introduction to Pentecostalism*, valamint saját empirikus kutatásomra alapoztam. Az interjúkra épülő kvalitatív kutatás – természeténél fogva – nem ad általános érvényű eredményeket, de arra alkalmas, hogy impresszióink legyenek a témát illetően, és újabb, célzottabb kutatásokat, illetve előbbre vivő vitákat kezdeményezhessünk, folytathassunk az eredmények alapján. Három, egyenként 40-50 perces, félig strukturált interjút vettem fel. Interjúalanyaim közül ketten éltek a kutató által felkínált anonimitás lehetőségével, ezért az ő nevüket megváltoztattam. Eredetileg legalább hét-nyolc interjút terveztem. Szerettem volna egyházi vezetővel, átvett intézmény vezetőjével és dolgozójával, saját alapítású intézmény vezetőjével és dolgozójával, pünkösdi lelkipásztorral és egyszerű gyülekezeti taggal is beszélgetni. Végül ennyi interjút nem tudtam elkészíteni, egy 15 perces előadás kereteibe nem is fért volna bele mind. A három megmaradt interjúalanyom az egyház elnöke, egy a vezetésre és az intézmények életére rálátó gyülekezeti lelkipásztor, aki nem tagja az egyház hivatalos vezetésének és egy intézményvezető, aki az egyházi fenntartásba vétel előtt is ugyanezt a pozíciót töltötte be. Továbbá nem interjú formájában, hanem a témához kapcsolódó beszélgetésben az egyház főtitkárától is értékes információkhoz jutottam.⁴⁸ Az interjúalanyokat kompetencia alapján ismeretségi körből választottam, de ez az ismeretség – különösen az intézményvezető vonatkozásában – nem nevezhető közelinek. Az egyházelnökkel és a lelkipásztorral eleve adott az ismeretségem, hiszen magam is a Magyar Pünkösdi Egyház lelkipásztoraként szolgáltam 33 éven keresztül, s most ugyanennek az egyháznak a teológiai főiskoláján vagyok tanszékvezető. Ebből következik, hogy tanulmányom émius megközelítésű, azaz belső személy lévén nem kívülről szemlélem a dolgokat. Felvetődik a kérdés, hogy milyen bias, torzítás következik az egyházhoz tartozásom miatti esetleges elfogultságomból? Jómagam kutató teológusként komolyan veszem azt, hogy a teológia művelésének kritikai, ellenőrző szerepe van az egyház életére és szolgálatára nézve. Így igyekszem nem jobb színben feltüntetni saját egyházamat, hanem tudom, hogy azzal szolgálok leginkább, ha feltárom azokat a jelenségeket, ahol korrigálni, változtatni kell, ha a kényes kérdésekre rávilágítva provokatív eredményekre jutok. Jelen tanulmányommal is az a célom, hogy kialakuljon egy egészséges diskurzus az egyház társadalmi szolgálatára kapcsán, illetve meginduljon egy műhelymunka e szolgálat teológiai alapjainak feltárására. Tanulmányom hipotézisei, 1) hogy komoly etikai kérdéseket vet fel,

⁴⁸ Szeretném köszönetemet kifejezni mind az interjúalanyaimnak, különösen Pataky Albertnek, az MPE egyházelnökének, mind az egyház főtitkárának, Kecser Istvánnak, hogy rendelkezésemre álltak a tanulmány elkészítéséhez!

hogy egyházunk a társadalom szolgálatát túlnyomóan már működő intézmények egyházi fenntartásba vételével gyakorolja, és 2) hogy ennek a szolgáltatnak a teológiai megalapozottsága alacsony fokú, ezért erőteljes teológiai háttérmunka vár még az egyház teológusaira, kutató szakembereire.

A Magyar Pünkösdi Egyház élve a Magyarország kormányzata által biztosított lehetőséggel, 2010-től kezdve folyamatosan egyre több szociális és közoktatási intézmény fenntartását vette át. Jelenleg a mintegy 15.000 főt számláló⁴⁹ egyház saját, a honlapján megtalálható kimutatás szerint 14 oktatási⁵⁰, 21 szociális⁵¹ és 4 gyermekvédelmi⁵² intézménnyel vesz részt a társadalom szolgálatában. Ezek többségét nem az egyház alapította, hanem olyan intézményeket vett át fenntartóként 2010 után, amelyek korábban is működtek. Az átláthatóságot nehezíti, hogy ezen intézmények közül némelyik ernyőszervezetként több intézményt is működtet.⁵³ Működési anomáliákat okozott, és komoly etikai kérdéseket vetett fel, hogy voltak olyan átvett intézmények, amelyek belső egyházi önálló jogi személyiségük adta lehetőséget kihasználva ernyőszervezetekké alakulva saját jogon átvettek vagy alapítottak további egyházi fenntartású intézményeket, amelyekre az egyház vezetésének nem volt közvetlenül ráhatása. Azaz az egyház vezetésének megkerülésével hoztak létre második, sőt harmadik generációs intézményeket. Még az a kellemetlen helyzet is előadódott, hogy az egyház vezetői időnként az illetékes minisztériumtól tudták meg, hogy milyen intézményeink is vannak.⁵⁴ Ez megalapozza a gyanút, hogy ezen intézmények az egyházat csak ernyőszervezetnek tekintik, és valódi céljuk az egyházhoz tartozással az egyházi intézményeknek járó plusztámogatásokhoz való hozzáférés. Erre példa, hogy egyik nagyvárosunkban egy alapítványi fenntartású, tehetséggondozással foglalkozó általános iskola a megváltozott finanszírozási feltételek miatti anyagi okokból kényszerűen megszűnt, de a szülői munkaközösség, tájékozódva a lehetőségekről, megkereste az egyik ilyen ernyőszervezetként működő háttérintézményt, amely immár egyházi fenntartású intézményként újraindította az iskolát.⁵⁵ A dolog pikantériája, hogy erről mit sem tudott, és hivatalosan mind a mai napig nem is tud az egyháznak abban a városban működő helyi gyülekezete. Az egyház felismerve ennek a működési módnak a veszélyeit, 2017-ben megváltoztatta belső szabályozását. A jelenleg hatályos rendelkezés szerint belső egyházi jogi személy alapításához, átvételéhez az Egyháztanács⁵⁶ előzetes engedélye szükséges, ilyen engedély nélkül intézmény nem alapítható és nem vehető át.⁵⁷

Ha az egyház fentebb említett létszámadatait egybevetjük a szociális intézményi beszámolók összesített adataival, megdöbbentő aránytalanságot láthatunk. A mindent egybevetve 15.000 főt számláló Magyar Pünkösdi Egyház a 2018-as intézményi beszámolók szerint a szociális

⁴⁹ Kecser, 2019. Az egyház belső statisztikai kimutatása szerint a bemeírt tagok létszáma 9.547 fő, ehhez járul azon gyülekezetek, amelyek a 2012. január 1-től hatályos egyházi törvény miatt elvesztették korábbi egyházi státuszukat, de számukra ernyőt nyújt az MPE, ezen gyülekezetek taglétszáma, 2.739 fő, valamint a gyülekezeteket rendszeresen látogató, de nem gyülekezeti tagok száma, 2.945 fő.

⁵⁰ Az intézmények tételes felsorolását ld. <https://punkosdi.hu/intezmeny/oktatas-koznevelas/>

⁵¹ Az intézmények tételes felsorolását ld. <https://punkosdi.hu/intezmeny/szocialis/>

⁵² Az intézmények tételes felsorolását ld. <https://punkosdi.hu/intezmeny/gyermekvedelem/>

⁵³ Az intézmények grafikus organogramját ld. https://punkosdi.hu/wp-content/uploads/2020/02/MPE-fastruktura_2020_februar.pdf

⁵⁴ Pataky, 2020.

⁵⁵ Szabolcsi, 2020.

⁵⁶ A Magyar Pünkösdi Egyház legmagasabb szintű, operatív vezető testülete.

⁵⁷ Rátóti, 2020.

ellátórendszerén keresztül 83.075 rászorulóknak nyújt szolgáltatást naponta(!).⁵⁸ Ez 250 munkanappal számolva egy évben majdnem 21 millió személyes szolgáltatásnyújtást jelent, ami nyilvánvalóan messze meghaladja a kisegyház anyagi lehetőségeit, de humán erőforrását is. Itt több milliárdos összegekről van szó! Ehhez képest a köznevelési adatok egész szerénynek tűnnek. A 2020-as statisztikák szerint 5705 tanulóval van jogviszonyuk a köznevelési intézményeknek. Jogosnak tűnik az a gyanú, amely felvetődött kormányzati körökben – és amiről Joó Hajnalka tollából jelent meg egy írás az Origó portálon 2012-ben –, hogy néhány egyháznak „lassan több ellátottja van, mint ahány híve.”⁵⁹ Ha „az adott intézményben mutatóban vagy egyáltalán nem találni olyasvalakit, aki az adott egyház hívének mondaná magát, akkor a [hivatkozott kormányzati] forrás szerint nyilvánvaló, hogy a működtető nem a híveit vagy a vallásszabadságot tartja szem előtt, hanem egyéb – főként gazdasági – szempontokat.”⁶⁰ Bár a cikk két vallási közösséget is megnevez, de a Magyar Pümkösi Egyházat nem. Ha figyelembe vesszük a tényt, hogy az egyik legkisebb létszámú bevett egyházként a második legnagyobb normatíva-felhasználó, ezen belül a közétkeztetésben pedig az első számú, akkor a pümkösi egyházra fokozottan is igaznak tűnik ez a megállapítás.⁶¹ Arra a kérdésre, hogy ki a jelenlegi rendszer fő hasznélvezője, a válasz nem tűnik elég egyértelműnek. A legnagyobb haszon az intézményeké, amelyek hozzájutnak a kiegészítő támogatásokhoz. Maga a fenntartó mint egyház nem igazán profitál belőle. Az egyéni érdekeltségek kérdése – a dolgok természetének megfelelően – sem átlátható.⁶²

Meg kell vizsgálnunk, hogy mi a teológiai alapja annak, hogy a Magyar Pümkösi Egyház átvett saját fenntartásába intézményeket. Allan H. Anderson szerint a világ minden táján élő pümkösiak a kezdetektől, tehát a 20. sz. elejétől fogva mind a mai napig mindig is aktívan tevékenykedtek a szociális segítségnyújtás területén. Árvaházakat tartottak fent, gondoskodtak szegény, nincstelen tömegekről, sokszor egyedülként törődtek azokkal, akikről a társadalmi többség lemondott.⁶³ Ezzel egybeesik az a tény, hogy hazánkban a pümkösi gyülekezetek a kezdetektől fogva a lehetőségeikhez képest igyekeztek ezt a munkát végezni. Elsősorban saját időseikről, szegényeikről gondoskodtak, legtöbbször nem is intézményi keretek között, hiszen a Horthy-korszakban nem alapíthattak intézményeket a túrt szekták. Erre csak a Kádár-korszakban, annak is csupán a vége felé nyílt meg a lehetőség. Ekkor, a 80-as évek közepe táján alapította meg az Evangéliumi Pümkösi Közösség⁶⁴ az öregotthonát⁶⁵ a Somogy megyei Kadarkút-Vótapusztán, illetve az egyházak között elsőként hozott létre egy rehabilitációs otthont drogfüggőknek⁶⁶ a Budapest közeli Dunaharaszttiban, amely intézmények ma is működnek.⁶⁷ Ez utóbbit a Kádár-korszak közismert kábítószeresekkel kapcsolatos politikája miatt meglehetősen ellenszélben tette.

⁵⁸ Kecser, 2020.

⁵⁹ Joó, 2012.

⁶⁰ u.o.

⁶¹ Rátóti, 2020.

⁶² Rátóti, 2020.

⁶³ Anderson, 6051–6058.

⁶⁴ A Magyar Pümkösi Egyház korábbi neve.

⁶⁵ MPE Szeretetotthon, <http://www.kadarkutiidosokotthona.hu>

⁶⁶ MPE Hajnalcsillag Szenvedélybetegek Rehabilitációs Otthona, <http://www.alkoholdrogrehab.hu/>

⁶⁷ Pataky, 2020.

A pünkösdi mozgalomra mindig is jellemző volt a missziós lelkület, missziós aktivitás.⁶⁸ A Jézus iránti szeretet megnyilvánulása, hogy elveszett embereket vezessünk el Jézushoz, akik bűnbocsánatot és új életet kapva ajándékol Istentől betagozódnak Isten népébe, beépülnek egy helyi gyülekezetbe. A pünkösdiek jellemzően a szociális tevékenységet is e missziós cél eszközeként tekintik. Erre mutat rá önkritikusan J. Philip Hogan, az Assemblies of God, a legnagyobb amerikai pünkösdi felekezet külmissziós irodájának egykori igazgatója: „Sok ember úgy érzi, hogy az egyháznak csupán azért kell foglalkoznia szociális segítségnyújtással, hogy megnyissa a kíváncsiság az ajtót az evangélium számára... De ha a sérült emberek felé való segítő szolgálatunknak ez a motivációja, akkor valójában mi magunk szorulunk segítségre. A szívünk megromlott. Közösségünk tengerentúli missziójának vezetőjeként szeretném, hogy az egész világ megtudja, azért végezzük ezt a szolgálatot, mert Jézus is ezt tette. Ezen túlmenően nincs más motivációnk.”⁶⁹

Mindezek mellett tagadhatatlan tény, hogy a pünkösdi egyházak sem Magyarországon, sem a világ más tájain e szociális tevékenységüket – a missziológiai irányultságot leszámítva – nem építették kidolgozott teológiai fundamentumokra. Erről George O. Wood – aki az Assemblies of God felekezetnek 24 évig volt előbb főtitkára, majd egyházelnöke⁷⁰ – ezt írja egy 2010. márciusi levelében: „Valószínűleg az a pünkösdi élmény természete, hogy előbb van a tapasztalat, s utána dolgozzuk ki az indoklást.”⁷¹

Vajon tényleg csak erről a pünkösdi lelkeségről van szó, vagy más oka is van, hogy még mindig nincs a pünkösdi felekezeteknek olyan dokumentuma, amely megfogalmazná a társadalmi aktivitásokban való részvétel teológiai alapjait? Cecil M. Robeck, a Fuller University egyháztörténet és ökumenika professzora, aki maga is pünkösdi, négy fő okra vezeti vissza, hogy a pünkösdiek teológiai érdeklődéséből kimarad a szociális terület. Ezek rendre a következők:

1. a premillennialista eszkatológiai szemlélet, amely Jézus visszajövetelét imminens eseménynek tekinti, ezért nincs idő arra – és fölösleges is, teszem hozzá –, hogy ezen a földön szociális munkával valósítsuk meg az Isten országát;
2. a szociális evangéliumot alkalmazó liberális teológiával való szembehelyezkedés, mivel az az általánosan elfogadott nézet, hogy a liberalizmus és a szociális evangélium tértnyerése képes megrontani a pünkösdi mozgalmat a társadalmi igazságosság kérdéseinek előtérbe helyezésével;
3. a lélekmentés fókuszpontba helyezése, ami egyfajta – mondhatjuk dualista szemléletű – ellenhatás a keresztyén misszió modernista felfogására, amely az evangélium e világi, fizikai áldásait hangsúlyozza;
4. az apolitikus attitűd, ami abban nyilvánul meg, hogy a pünkösdiek vonakodnak bármi olyan témát felvenni a doktrinális hitvallásaikba, aminek köze lehet a politikához.⁷²

A Magyar Pünkösdi Egyház sem végzett előzetesen elmélyült teológiai munkát a szociális és közoktatási intézmények átvétele előtt.⁷³ Úgy tekint erre a területre, mint egy felkínálkozó

⁶⁸ Ungvári, 2017, 280–281.

⁶⁹ Laan, 2010, 7.

⁷⁰ [Wood, 2020.](#)

⁷¹ Laan, 2010, 7. Paul N. van der Laan idézi George O. Wood 2010. március 29-én kelt, Dr. Josef Dimitrovhoz írott levelét.

⁷² Satyavrata, 2016, 46.

⁷³ Rátóti, 2020.

missziós lehetősége, amit ki kell használni.⁷⁴ Itt azért hangsúlyozni kell, hogy az átvett iskolákra nem úgy számít, amit Kodácsy-Simon Eszter egy 2015-ös, kiváló tanulmányában így fogalmaz meg: „az iskolák az egyház veteményeskertjei, ahol az adott egyház a saját híveit nevelheti ki.”⁷⁵ A missziós lehetőség a pünkösdieliek számára a kapcsolatokban rejlik. Soha korábban nem érthettünk el annyi embert, mint a közoktatási és szociális feladatok átvállalásával, az intézmények átvételével.⁷⁶ Ugyanakkor érdekes, hogy az egyház nem kereste, hogy mely intézményeket vegye át. Azok maguk keresték meg az egyházat. Ők akartak egyházi fenntartásba kerülni, sőt kifejezetten a Magyar Pünkösdi Egyházéba.⁷⁷ Ennek egyik oldalról nyilvánvalóan az volt az oka, hogy a finanszírozási feltételek megváltozása az egyházak felé terelte őket. S hogy miért ezt a relatíve alig ismert kisegyházat választották? Talán az, hogy elterjedt annak a híre, hogy a pünkösdi egyház nem fog belenyúlni a személyi állományba, nem váltja le a vezetést, sőt ideológiailag sem akarja megváltoztatni az intézményeket, azaz nem ültet a fejükre lelkészi, egyházi vezetést.⁷⁸ Ez pedig vonzóvá tette a túlélési lehetőségeket kereső intézmények körében. De valószínű, hogy sokkal inkább szerepet játszott a választásban az, hogy a pünkösdi egyház más egyházakhoz képest mértéktartóbb, mondhatni teljesen önzetlen volt – el egészen a „balek” minősítésig – a fenntartói felelősséget ellentételezendő anyagi forrásmegosztás kérdésében, azaz a kiegészítő támogatásból nem vagy alig kért részesedést, visszaosztást.⁷⁹

Több kérdést is felvet ez a gyakorlat. Először is a saját missziós célok vonatkozásában. Két merőben ellentétes elképzelés ütközik itt. Az egyik, amely úgy gondolja, hogy a missziós cél nem valósul meg. Mert az elvégzendő feladatokra koncentrálunk, és elmarad, hogy az evangéliumot hozzákapszadjuk a szolgáltatáshoz. Erre sem idő, sem ember nincs.⁸⁰ A másik megközelítés szerint a lassú, türelmes, „nem nyomuló” misszió hosszú távon eredményesebb, mint a gyors „egyháziasítás.”⁸¹ Van olyan átvett köznevelési intézményünk, ahol a szülők először hevesen tiltakoztak az iskola egyházi fenntartásba adása ellen. Volt, aki tiltakozásul kivette gyermekét, és más településre hordta át. Viszont mikor hallott a pozitív tapasztalatokról, hogy az iskolában hittant tanító pünkösdi lelképásztor nem erőlteti az egyház ideológiáját, de baráti kapcsolatot épített ki a tanulókkal és a családokkal, a következő gyermekét már egyenesen emiatt a korábban ellenzett iskolába iratta.⁸²

Kérdés, hogy hosszú távon beválik-e ez a stratégia. Ugyanis az átvett intézmények többsége nyilvánvalóan az anyagi érdekek miatt akart egyházi fenntartásba kerülni. Ha ennek anyagi előnyei nem lettek volna, maradtak volna a korábbi struktúrájukban.⁸³ Ha pedig az anyagi szempontok válnak elsődlegessé, az pedig nyilvánvalóan nehezen fér össze a keresztyén etikával, s az egyház misszióját is hiteltelenné teheti. Külön veszélyforrás, hogy ha az intézmény az egyház neve alatt, gyakorlatilag attól függetlenül működik, bármely anomália

⁷⁴ Pataky, 2020., Rátóti, 2020.

⁷⁵ Kodácsy-Simon, 2015, 190.

⁷⁶ Pataky, 2020.

⁷⁷ Pataky, 2020., Rátóti, 2020.

⁷⁸ Pataky, 2020.

⁷⁹ Kecser, 2020.

⁸⁰ Rátóti, 2020.

⁸¹ Pataky, 2020., Kecser, 2020.

⁸² Pataky, 2020.

⁸³ Rátóti, 2020.

esetében az erkölcsi, anyagi, esetenként a büntetőjogi felelősség is az egyházat, azn belül annak vezetőit terhelik. Márpedig ahol sok a pénz, a kísértés is nagyobb.⁸⁴

Az is kérdéses, hogy az átvett intézmények – éppen mivel az egyház vezetése nem erőlteti az egyháziasítást – mennyire veszik fel a kapcsolatot a helyi gyülekezetekkel. Vagy éppen fordítva, a gyülekezetek mennyire érzik magukénak, és mennyire keresik az együttműködés vagy misszió lehetőségeit a saját településükön működő, az egyházukhoz tartozó intézményekkel. Úgy tűnik, hogy ez nem mindig valósul meg. Az egyik intézményvezető elmondása szerint ő igyekszik felvenni a kapcsolatot gyülekezetekkel, lelkipásztorokkal, de ritkán kap pozitív választ. Mintha a gyülekezetek és lelkipásztorok nem éreznék magukénak a misszió ezen formáját.⁸⁵

Mint láttuk, nehezen elképzelhető, hogy a mindössze 15.000 tagot számláló kisegyház rendelkezik azokkal az anyagi forrásokkal, amelyek szükségesek az ilyen kiterjedt közoktatási és szociális munkához. Ebből következik, hogy a pénzt nem az egyház adja, hanem az adófizetők. Ez a jelenlegi magyar jogi szabályozás szerint rendben is van, hiszen az egyház állami feladatokat vállal át. De mi történik akkor, ha valami miatt – akár a politikai akarat megváltozása miatt – nem jut hozzá az egyház a kiegészítő támogatásokhoz, ami rentábilissá teszi az intézmények működését, működtetését? Mennyi ideig képes egy ilyen kis egyház megfinanszírozni és teljesíteni a hosszú távú kötelezettségvállalásait? Egyik forrásom szerint egy, maximum három hónapig. Utána elbocsátásokkal és a szolgáltatások azonnali leállításával kell számolni.⁸⁶ Etikus-e ilyen körülmények között hosszú távú kötelezettséget vállalni, felébreszteni bennük a bizalmat, hogy gondoskodunk róluk, ha végül – igaz, a külső körülmények változása miatt – cserben hagyjuk őket?

Továbbá az is kérdés, hogy ha sem az anyagi forrásokat nem az egyház adja a működéshez, sem a személyi állományt, mint ahogy fentebb láttuk, de még az ellátottak között is alig akad egyháztag, akkor mennyire mondhatjuk el, hogy ez a szociális és közoktatási tevékenység valóban az egyház szolgálata, tevékenysége? Nem inkább csak a nevét adja hozzá? Az állam által az egyházakhoz kiszervezett szolgáltatás. Persze ugyanezeket a kérdéseket nem csak a Magyar Püünkösdi Egyház, hanem a többi intézményfenntartó kis- és nagyegyháznak is fel lehetne tenni, mert valószínűleg ma Magyarországon egyik felekezet sem lenne képes saját erőből megfinanszírozni a szociális és közoktatási intézményeit, csak az adófizetők jelentős hozzájárulásával.⁸⁷

Összefoglalva elmondható, hogy a hipotéziseim igazolást nyertek. A Magyar Püünkösdi Egyház, hasonlóan a világ többi püünkösdi felekezetéhez, adós még saját szociális munkájának, szolgálatának a teológiai alapjainak kidolgozásával. Hozzátehetjük, hogy még a társadalomhoz, a világi kormányzathoz való viszonyát is tisztázni kellene teológiaiilag. Fel kell tennünk azt a kérdést is, hogy etikus gyakorlat-e túlvállalni magunkat, mondván, hogy ez a misszió érdeke, ha mindez ugyanakkor meghaladja az anyagi és humán erőforrásainkat. Továbbá etikus-e az egyház szolgálatának nevezni azt, amit szinte kizárólag az adófizetők finanszíroznak, még ha ez a gyakorlat meg is felel a törvényi szabályozásnak és a kialakult magyarországi gyakorlatnak.

⁸⁴ Rátóti, 2020.

⁸⁵ Szabolcsi, 2020.

⁸⁶ Rátóti, 2020.

⁸⁷ Kecser, 2020.

Irodalom

- Anderson, Allan H., 2014: *An Introduction to Pentecostalism*. Cambridge University Press, Cambridge. Kindle e-book kiadás.
- Joó Hajnalka, 2012: *Megunta a kormány az egyházi szeretetbizniszt*.
<https://www.origo.hu/itthon/20120626-kormanyzati-javaslat-keszul-az-egyhazak-tarsadalmi-szerepvallalasanak-korlatozasarol.html> utolsó hozzáférés: 2020.09.16.
- Kecser István, 2019: Főtitkári beszámoló. in: Pataky Albert et al.: *A Magyar Pünkösdi Egyház 2019. évi választó közgyűlésének munkafüzete*. MPE, Budapest.
- Kodácsy-Simon Eszter, 2015: Miért tart fenn az egyház iskolát? in: Szabó Lajos (szerk.): *Teológia és oktatás*. Luther Kiadó, Budapest. 184–204.
- Laan, Paul N. van der, 2010: *Towards a Pentecostal Theology of Compassion*. Konferenciaelőadás a European Pentecostal Theological Association éves gyűlésén, 2010.07.07., Mattersey Hall, Mattersey, Doncaster, UK.
- Satyavrata, Ivan, 2016: Power to the Poor: Towards a Pentecostal Theology of Social Engagement. in: *Asian Journal of Pentecostal Studies*, 19/1 (2016), 45–57.
https://www.aptspress.org/wp-content/uploads/2018/06/16-1_Satyavrata_Power_to_the_Poor-A_Pentecostal_Theology_of_Social_Engagement.pdf utolsó hozzáférés 2020.09.17.
- Ungvári Csaba, 2017: Jellemző hitgyakorlat és attitűd. in: Ungvári Csaba (szerk.): *Pünkösdiék Magyarországon*, MPE-PTF, Budapest.
- Wood, Dr. George O., 2020: *Sermons*. Az Assemblies of God honlapján található igehirdetésgyűjtemény. <https://sermons.georgeowood.com> utolsó hozzáférés 2020.09.16

Interjúk, szóbeli közlések

- Kecser István, 2020: *A Magyar Pünkösdi Egyház főtitkárának szíves szóbeli közlése*, 09.16.
- Pataky Albert, 2020: *Interjú a Magyar Pünkösdi Egyház elnökével*, 05.01.
- Rátóti István, 2020: *Interjú*, 03.13. (az interjúalany nevét a kutatói etika jegyében az anonimitás biztosítása érdekében megváltoztattuk)
- Szabolcsi Mária, 2020: *Interjú*, 05.01. (az interjúalany nevét a kutatói etika jegyében az anonimitás biztosítása érdekében megváltoztattuk)

Egyéb, internetes források

- A Magyar Pünkösdi Egyház honlapja. <https://punkosdi.hu> utolsó hozzáférés 2020.09.15

